

PELASTUSOPISTO

Väestönsuojien viranomaisohjeet

Esiselvitys viranomaistoimintojen nykytilasta

Janne Koivukoski

B
TUTKIMUSRAPORTTI

PELASTUSOPISTO

Väestönsuojien viranomaisohjeet

Esiselvitys viranomaistoimintojen nykytilasta

Janne Koivukoski

PELASTUSOPISTO

Pelastusopisto
PL 1122
70821 Kuopio
www.pelastusopisto.fi

Pelastusopiston julkaisu
B-sarja: Tutkimusraportit
2/2025

ISBN 978-952-7217-88-7 (pdf)
ISSN 2342-9313 (pdf)

Pelastusopisto

Janne Koivukoski

Väestönsuojien viranomaisohjeet

Esiselvitysraportti, 46 s., 2 liitettä (6 s.)

Helmikuu 2025

Tiivistelmä

Suomessa on varauduttu sotilaalliseen voimankäyttöön ja väestön suojaamiseen. Väestön suojaamisen valmiuksia, suunnittelua ja muita etukäteisvalmisteluja ylläpidetään normaalioloissa jatkuvasti. Erityisesti turvallisuusympäristön ollessa epävakaa on syytä varmistaa, että kaikki väestönsuojiiin liittyvät toimijat pelastusviranomaisista väestönsuojien käyttäjiin, osaavat toimia myös vaaratilanteissa ja huolehtia siitä, että väestönsuojat ovat teknisesti käyttöönotettavissa.

Aikaisemmin tehtyjen selvitysten perusteella oli tiedossa, että väestönsuojien rakentamisessa, käytössä ja huollossa moni seikka voi heikentää väestönsuojien asianmukaista käyttöä ja ylläpitoa:

- Pelastus- ja rakennusvalvontaviranomaisilla on vaihtelevia tulkintoja väestönsuojien rakentamisesta ja lupaprosesseista.
- Väestönsuojien suunnittelijat ja rakentajat tekevät ratkaisuja, jotka voivat hankaloittaa väestönsuojien huoltoa ja käyttöä.
- Väestönsuojien rakentamisen olemassa olevia ohjeita ei päivitetä säännöllisesti.
- Väestönsuojien rakentamisen kansallinen ohjaus on riittämätöntä.

Väestönsuoja-hankkeen tavoitteena oli tehdä esiselvitys, jonka perusteella on mahdollista kehittää väestönsuojien rakentamisen ja valvonnan viranomaisohjeita. Ohjeiden avulla voidaan parantaa väestönsuojien rakentamisen ohjaamista, asianmukaisen kunnossapitoa, tarkastustoimintaa ja valvontatyötä, jotta väestönsuojat ovat teknisesti käyttöönotettavissa.

Hanke toteutettiin pelastus- ja rakennusvalvontaviranomaisille suunnatuilla kyselyillä sekä muille kohderyhmille tehdyillä teemahaastatteluilla.

Hankkeen tulosten perusteella on mahdollista tukea tarvittavien ohjeiden laatimista, löytää tarpeita säädösten kehittämiseen, parantaa väestönsuojien parissa toimivien viranomaisten välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa.

Raportissa esitetään esiselvityksen tuloksena laaditut johtopäätökset ja suositukset väestönsuojien rakentamisen viranomaistoimintojen kehittämiseksi.

Avainsanat: väestönsuoja, väestönsuojelu, valvonta, pelastustoimi, rakennusvalvonta, suojapaikka

Pelastusopisto

Janne Koivukoski

Preliminary report on the current state of control of the construction of civil defence shelters

Report, 46 p., 2 appendix (6 p.)

February 2025

Abstract

Finland is prepared for the use of military force and the civil defence. The capabilities, planning and other advance preparations for civil defence are continuously maintained under normal conditions. Especially when the security environment is unstable, it should be ensured that all actors associated with the shelters, from the rescue authorities to the users of the shelters, are able to act even in exceptional conditions and ensure that the shelters are technically deployable.

Based on previous studies, it was known that there are many factors in the construction, use and maintenance of shelters that can impair the proper use and maintenance of shelters:

- Rescue and building control authorities have varying interpretations of the construction of civil defence shelters and permit processes.
- The designers and builders of the shelters make decisions that can complicate the maintenance and use of the shelter.
- Existing guidelines for the construction of shelters are not updated regularly.
- National control over the construction of civil defence shelters is inadequate.

The aim of the civil defence project was to conduct a preliminary study, based on which it is possible to develop official guidelines for the construction and supervision of civil defence shelters. The guidelines can be used to improve the steering of the construction of shelters, proper maintenance, inspection, and surveillance work, so that the shelters are technically deployable.

The project was carried out through surveys aimed at rescue and building control authorities as well as thematic interviews with other target groups.

Based on the results of the project, it is possible to support the development of the necessary guidelines, find needs for the development of regulations, improve cooperation and exchange of information between authorities working with civil defence.

The report presents the conclusions and recommendations drawn from the preliminary study for the development of official activities in the construction of civil defence shelters.

ABI/INFORM: civil defence shelter, civil protection, inspection, rescue services, shelter place, building supervision.

Alkusanat

Tämä raportti on tehty sisäministeriön pelastusosaston toimeksiannosta. Hanke käynnistyi huhtikuussa 2024 ja raportti valmistui tammikuussa 2025. Hankkeen rahoittaja on sisäministeriö ja toteuttaja Pelastusopisto.

Tutkija filosofian tohtori Janne Koivukoski on tehnyt raportin kyselyt ja teemahaastattelut sekä laatinut raportin. Erikoistutkija Marko Juutinen on toiminut hankkeen projektipäällikkönä Pelastusopistolla.

Kiitämme sisäministeriötä hankkeen rahoittamisesta. Kiitämme arvokkaasta tuesta ja raporttiin annetuista kommentteista projektipäällikkö Ira Pasia ja pelastusylitarkastaja Jarkko Häyristä. Lisäksi kiitokset rakennusneuvos Pekka Rajajärvelle suomalaisen väestönsuojarakentamisen historian tallentamisesta ja tulosten luovuttamisesta tämän työn tukemiseksi.

Kuopiossa 10.2.2025

Janne Koivukoski

Sisälllys

1	Käytetyt merkinnät ja lyhenteet.....	9
2	Johdanto	10
3	Valmiuden ja varautumisen strategiset tavoitteet.....	10
4	Väestönsuojat pelastustoimen valvonnassa	11
5	Kysely pelastuslaitoksille	12
5.1	Pelastusviranomaiskyselyn tulokset.....	13
5.1.1	Väestönsuojatietojen riittävyys	13
5.1.2	Väestönsuojapaikkojen määrä.....	14
5.1.3	Tiedon saantitapa.....	15
5.1.4	Väestönsuojien huomioiminen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa	16
5.1.5	Tietojen kerääminen väestönsuojelun varautumistehtävää varten	17
5.1.6	Väestönsuojien käyttöönottoa ja käyttöä heikentäviä tekijöitä, uudet havainnot	17
5.1.7	Suurimmat ongelmat väestönsuojien valvonnassa	18
5.1.8	Valvonnan kehitysehdotuksia	19
5.1.9	Vapautuksien ja helpotuksien kuulemiset	20
5.1.10	Viranomaisyhteistyö rakentamisen ohjauksessa ja valvonnassa.....	21
5.1.11	Pelastusviranomaisen kuulemismenettelyn tavat	23
5.1.12	Rakennuslupaviranomaisen poikkeaminen pelastusviranomaisen kuulemislausunnosta, jos poikkeus tai helpotus on pelastuslain vastainen	23
5.1.13	Käyttäjien turvallisuuden tai terveyden vaikuttavan korjausrakentamisen helpotuksista ja poikkeuksista sekä muutostöistä kuuleminen	24
5.1.14	Pelastusviranomaisen lausunnon tallentaminen asianhallintajärjestelmiin	24
5.1.15	Väestönsuojan ilmanvaihtolaitteen korvaaminen uudella	25
5.1.16	Väestönsuojiin kuulemisten järjestelyt pelastuslaitoksella	26
6	Kysely rakennusvalvontaviranomaisille.....	26
6.1	Rakennusvalvonnan viranomaisvalvontakyselyn tulokset.....	26
6.1.1	Väestönsuojatietojen rekisteröinti	26
6.1.2	Tiedonvaihdon toimivuus pelastuslaitoksen kanssa.....	28
6.1.3	Rakennusvalvontojen ehdotukset tiedonvaihdon kehittämiseksi.....	28
6.1.4	Yhteistoimintasopimus pelastuslaitoksen ja rakennusvalvonnan välillä	29
6.1.5	Väestönsuojien rakentamisen säädöksiä selkeys	30

6.1.6	Rakennusvalvonnan ja pelastustoimen yhteistyö.....	31
6.1.7	Väestösuojien rakentamisen vapautusten ja helpotusten myöntämisen prosessi	32
6.1.8	Rakennusvalvonnan ja pelastusviranomaisen tulkintojen yhtenevyys	32
6.1.9	Vapautusten ja helpotusten myöntämisen säädöspohjan kehittämisen tarve	33
6.1.10	Tarkastus rakennuksen käyttöönoton yhteydessä	33
6.1.11	Rakentamisluvan tarve käyttäjien turvallisuuteen tai terveyteen vaikuttavissa muutoksissa	34
7	Väestönsuojatietojen tietojärjestelmät.....	34
7.1	Sisäministeriön asiantuntijan teemahaastattelu	35
7.2	Ympäristöministeriön asiantuntijan teemahaastattelu	36
8	Väestönsuojan tarkastajien pätevyysvaatimukset -palaveri	38
8.1	Väestönsuojan tarkastajien pätevyysvaatimukset, palaveri	38
9	Väestönsuojien rakentamisen ja valvonnan viranomaisohjeet.....	40
10	Suosituksia	41
11	Yhteenveto ja johtopäätöksiä.....	42
12	Liitteet.....	45
	Lähteet	46

1 Käytetyt merkinnät ja lyhenteet

AVI	Aluehallintovirasto
CGI	IT-palveluntuottajayritys
DVV	Digi- ja väestötietovirasto
FISE	Rakennus- LVI- Ja kiinteistöalan henkilöpätevyudet FISE Oy
K-luokka	Väestönsuojaluokka
Merlot	Palotarkastusvalvontaohjelmisto
MRL	Maankäyttö- ja rakennuslaki (Alueidenkäyttölaki) 132/1999
OE	Onnettomuuksien ehkäisy, Onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmä
PelL	Pelastuslaki 379/2011
Pela	Pelastuslaitos
Rava	Rakennusvalvonta
RH-lomake	Rakennushankeilmoitus-lomake
RL	Rakentamislaki 751/2023 (voimassa 1.1.2025 alkaen)
Ryhti	Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä
RTY	Rakennustarkastusyhdistys
SM	Sisäministeriö, aikaisemmin sisäasianministeriö
S1	Väestönsuojaluokka
Trimple	Trimble Locus ympäristötoimialan lupa- ja ilmoitusasioihin sekä valvonta-asioihin liittyvien geometria- ja ominaisuustietojen hallintaohjelmisto.
YM	Ympäristöministeriö
VSS	Väestönsuojelu
VST	Väestönsuojan tarkastaja
Webropol	Kysely- ja raportointisovellus
Wisemaster	Palotarkastusvalvontaohjelmisto

2 Johdanto

Sisäministeriön johdolla on selvitetty aikaisemmin valtioneuvoston 2021 puolustuselonteon ja valtioneuvoston selonteon sisäisestä turvallisuudesta linjausten mukaisesti väestönsuojelun tilaa, väestönsuojien ja suojapaikkojen kuntoa sekä kohdentumista (Pasi ja Häyrinen, 2023). Selvityksen suositusten perusteella sisäministeriö myönsi 28.3.2024 Pelastusopistolle määrärahan hankkeeseen Väestönsuoja –selvityksen toimenpidesuosituksset (VN/9702/2024-SM-3).

Hankkeen tavoitteena oli laatia esiselvitys väestönsuojien rakentamisen viranomaisprosessien nykytilasta ja vallitsevista tulkinnoista ja käytännöistä rakentamisessa, korjausrakentamisessa sekä helppotusten ja poikkeushakemusten käsittelyssä.

Hankkeen päätavoitteet olivat:

- 1) Selvittää pelastus- ja rakennusvalvontaviranomaisien vaihtelevat tulkinnat väestönsuojien rakentamisessa ja lupaprosesseissa.
- 2) Selvittää väestönsuojien suunnittelijoiden ja rakentajien käytäntöjä, jotka hankaloittavat tai estävät väestönsuojan huoltoa ja lainsäädännön mukaista käyttöä.
- 3) Selvittää väestönsuojien rakentamisen ohjeiden ajanmukaisuus ja kansallinen yhdenmukaisuus.
- 4) Laatia raportti, jonka perusteella on mahdollista kehittää väestönsuojien rakentamisen ja valvonnan viranomaisohjeita.

Hankkeelle myönnetty määräraha oli käytettävissä 1.4.2024–15.4.2024. Hankkeen ohjausryhmänä toimi sisäministeriön pelastusosaston johtoryhmä.

Hankkeen selvitystyöstä vastasi filosofian tohtori Janne Koivukoski Pelastusopiston tutkijana. Hankkeen selvitystyössä hyödynnettiin laajasti sisäministeriön aiemmin tuottamaa aineistoa ja tutkimustietoa kokoamalla niissä tehtyjä arvioita ja havaintoja. Hanketta esiteltiin kolmessa eri tilaisuudessa, pelastustoimen tutkimuspäivillä sekä Palopäälystöliiton tilaisuuksissa Tunti turvaa ja Onnettomuuksien ehkäisytyöpäivät. Hankkeessa tehtiin laajat kyselyt hyvinvointialueiden pelastuslaitoksille sekä kuntien rakennusvalvonnoille sekä haastateltiin useita eri hallinnonalojen asiantuntijoita sekä tehtiin tutustumiskäynti rakenteilla olevalle elementtiväestönsuojalle. Selvitystyössä koottiin aineistoa väestönsuojien rakentamisen viranomaistoimintojen nykytilasta ja kehittämistarpeista.

Selvityksen tuloksista laaditussa raportissa kuvataan väestönsuojien rakentamisen ohjauksen ja valvonnan käytäntöjä ja kehittämistarpeita. Raportin luonnosversiota käsiteltiin työpajassa, jonka tuloksena raportti viimeisteltiin julkaisukuntoon.

3 Valmiuden ja varautumisen strategiset tavoitteet

Valtioneuvosto vahvisti 1.12.2022 valtakunnalliset strategiset tavoitteet pelastustoimelle vuosille 2023–2026 (Sisäministeriö 2023). Tavoitteet ovat keskeinen osa pelastustoimen kansallista ohjausta. Tavoitteiden päätarkoitus on ohjata hyvinvointialueiden pelastustoimen järjestämistä, mutta ne kohdistuvat myös laajemmin koko pelastustoimen toimialalle mukaan lukien sisäministeriö, Pelastusopisto sekä valtion aluehallinto.

Strateginen tavoite 5 ohjaa valmiutta ja varautumista:

Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa. Väestöä kyetään suojaamaan normaaliolojen onnettomuus- ja muissa vaaratilanteissa siten, että ihmishenkiä ei menetetä puutteellisen pelastustoiminnan ja suojautumismahdollisuuksien vuoksi.

Poikkeusolojen uhkamallien edellyttämiin väestön suojaamisjärjestelyihin on varauduttu realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin. Eri-tyisesti uhkien arviointi sekä väestön varoittamisen, väestönsuojien käytön ja väestön siirtojen suunnittelu ja muut järjestelyt on toteutettu hallinnonalojen viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoimintana. Pelastustoimen viranomaisten koordinoimana varmistetaan, että toimijoiden välinen tehtäväjako on selkeä.

Pelastustoimen huoltovarmuudella ja logistisilla järjestelyillä huolehditaan siitä, etteivät esimerkiksi markkinahäiriöt tai muut poikkeukselliset olosuhteet aiheuta vaaraa pelastustoimen palveluiden tuottamiselle tärkeiden materiaalien tai kaluston saatavuuden heikentyessä tai niiden kysynnän ja tarpeen äkillisesti muuttuessa.

Alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen tavoitteena on mahdollisimman hyvin yhteensovitettu varautuminen hyvinvointialueella. Hyvinvointialue huolehtii alueen riskien arvioinnin säännöllisestä päivittämisestä.

Tavoitteen toteutuminen edellyttää, että hyvinvointialueen pelastustoimen valmiussuunnitelmat ovat ajan tasalla ja tarvittavat varautumistoimenpiteet ja etukäteisvalmistelut on toteutettu. Varautuminen perustuu ajantasaiseen tilannekuvaan ja riskien arviointiin sekä säännölliseen harjoitustoimintaan.

4 Väestönsuojat pelastustoimen valvonnassa

Pelastussuunnitelman sisällöllinen valvonta on keskeinen osa pelastuslaitoksien pelastuslain (379/2011) 78 §:n mukaista valvontatehtävää (Pelastuslaki 379/2011). Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitos tekee palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Väestönsuojan käyttöönoton ja käytön suunnittelu on osa pelastussuunnitelman sisältöä.

Pelastuslaitoksen valvonta kohdennetaan riskiperusteisesti pelastuslain (379/2011) 79 §:ssä säädetyn valvontasuunnitelman kautta. Valvontasuunnitelmassa määritellään palotarkastukset ja muut toimenpiteet sekä kuvataan, kuinka valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan. Valvontasuunnitelman tulee perustua pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 6 § mukaiseen palvelutasopäätökseen. Väestönsuojien osalta pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman riskiperusteisuus tarkoittaa käytännössä onnettomuusriskien lisäksi sitä, että pelastuslaitos kohdentaa valvontaansa niihin kohteisiin, joissa on lain pelastustoimen laitteista (10/2007) 4 § mukaisia laitteita, eli esimerkiksi väestönsuojien rakentamisessa ja varustamisessa käytettäviä laitteita ja tuotteita. Näin rakennus, jossa on väestönsuoja, tulee kuulua pelastuslaitoksen valvonnan piiriin.

Väestönsuojan osalta pelastusviranomaisen valvoo erityisesti, että väestönsuojan laitteet ja varusteet on huollettu ja tarkastettu asianmukaisesti (PelL 379/2011 12 §, kohta 5), väestönsuoja sekä suojeluvälineet ja -laitteet on pidetty sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa (PelL 379/2011 76 §) sekä rakennuksen pelastussuunnitelma sisältää tarvittavat tiedot väestönsuojan käyttöön ottamiseksi ja käyttämiseksi (PelL 379/2011 15 §, valtioneuvoston asetus pelastustoi-
mesta 407/2011 2.2 §).

Toimivaltuus palotarkastukseen tai muuhun pelastuslain (379/2011) mukaisen valvontatehtävään on säädetty hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle pelastuslain 80 §:ssä. Palotarkastus voidaan kohdentaa rakennukseen tai rakennelmaan, niihin kuuluviin huoneistoihin sekä muihin kohteisiin. Pelastusviranomaisen tulee päästä kaikkiin tarkastettaviin tiloihin ja kohteisiin. Palotarkastuksen tai muun valvontatehtävän yhteydessä kohteen edustajan tulee esittää pelastusviranomaiselle valvonnan kohteena olevat suunnitelmat ja muut asiakirjat, joihin kuuluu myös pelastussuunnitelma. Pelastuslain 96.1 §:n mukaisesti pelastuslaitos voi periä maksun valvontasuunnitelman mukaisesta palotarkastuksen tai muun valvontatehtävän suorittamisesta. Maksun suuruudesta ja perusteista päättää hyvinvointialueen aluevaltuusto hyvinvointialuelain (611/221) 22.1 §:n 8) mukaisesti.

Pelastuslain (379/2011) 80.4 § mukaisesti pelastusviranomaisen laatii palotarkastuksesta pöytäkirjan, jossa yksilöidään tarkastuskohde, tarkastuksen kulku, pelastusviranomaisen tekemät keskeiset havainnot, kohteen edustajan esittämä selvitys sekä johtopäätökset ja niiden perustelut.

Pelastusviranomaisen on puututtava havaitsemiinsa puutteisiin pelastuslain (379/2011) noudattamisessa valvontatehtävää suorittaessaan. Jos puutetta ei voida heti korjata, pelastusviranomaisen tulee määrätä puutteet korjattaviksi ja annettava korjaamiselle määräaika. (PelL 379/2011, 81.1 §)

Pelastusviranomaisen toimivalta ei rajoitu pelkästään pelastuslakiin. Jos havaittu puute liittyy jonkin muun lain kuin pelastuslain noudattamiseen ja havaittu puute samalla aiheuttaa pelastusviranomaisen arvion mukaan vakavan vaaran henkilöturvallisuudelle, pelastusviranomaisen voi määrätä puutteen korjattavaksi. Jos puutetta ei voida heti korjata, asiasta tulee ilmoittaa asianomaiselle valvontaviranomaiselle. Jos puute liittyy esimerkiksi rakennusvalvontaviranomaisen valvontavastuulla olevaan rakentamisen säädösten noudattamiseen, pelastusviranomaisen tulee ilmoittaa asiasta rakennusvalvontaviranomaiselle. (PelL 379/2011, 81.2 §)

Pelastusviranomaisen voi myös tarvittaessa keskeyttää toiminnan kohteessa ja määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä, jos havaittu puutteellisuus tai menettely aiheuttaa välittömän tulipalon tai onnettomuuden vaaran. Määräystä on heti noudatettava. (PelL 379/2011, 81.3 §)

Pelastuslaitoksen pelastuslain (379/2011) mukaiseen valvontatehtävään liittyvistä muutoksenhauista, pakkokeinoista ja rangaistuksista on säädetty pelastuslain 15 luvussa.

5 Kysely pelastuslaitoksille

Pelastusviranomaistoimintoja väestönsuojien rakentamisessa ja valvonnassa päätettiin selvittää kyselyllä. Kyselyn aineisto kerättiin sähköisenä Webropol- kyselynä, jolla voidaan helposti tavoittaa laaja kohderyhmä ja se on menetelmän tehokas. Kysely lähetettiin kaikille pelastuslaitoksille. Kyselyyn oli

mahdollista määritellä useampia vastaajia kultakin pelastuslaitokselta. Kyselyssä (Liite 1.) oli kysymyksiä väestönsuojien valvontatoiminnasta sekä rakentamiseen liittyvistä lausunto- ja kuulemismenettelyistä. Kaikilta mannermaan pelastuslaitoksilta sekä Ahvenanmaalta saatiin vastaukset kyselyyn. Ahvenanmaalla 1.5.2024 tehdyn palo- ja pelastustoimen uudistuksen perusteella maankunnan kuntien väestönsuojelun yhteensovittamisesta vastaa Ahvenanmaan pelastusviranomainen. Sille kuuluvat myös muut viranomaistehtävät, joista hyvinvointialueen pelastuslaitokset vastaavat muualla Suomessa.

5.1 Pelastusviranomaiskyselyn tulokset

5.1.1 Väestönsuojatietojen riittävyys

Kyselyn perusteella pelastuslaitoksilla on kohtuullisen hyvät tiedot alueensa väestönsuojista pelastuslain 64 §:ssä säädettyä väestönsuojelutehtävää varten. Tietojen riittävyyden arviointi vaihteli, kuten taulukosta 1. voi havaita. Pääosin tietojen riittävyyttä pidettiin hyvänä. Kahden pelastuslaitoksen mielestä laitoksella ei ollut riittäviä ajantasaisia tietoja alueensa väestönsuojista.

Taulukko 1. Väestönsuojatietojen riittävyys pelastuslaitoksen alueella. Asteikko 0 – 10. N=26

Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani
5	9	7,4	8

Suurimalla osalla pelastuslaitoksia on olemassa riittävät tiedot väestönsuojista. Tehtyjen arvioiden mediaani oli 8 eli hyvä käytetyllä arviointiasteikolla. Yksi arvioija antoi arvioksi 5, joka poikkesi merkittävästi muiden arvioista ja laskee keskiarvoa. Arvion antajalta tarkastettiin arvion oikeellisuus. Tämänkin arvioijan vapaissa perusteluissa antama arvio oli linjassa muiden arvioijien kanssa. Suojien koosta, henkilömäärästä ja suojaluokasta on käytettävissä kohtuulliset tiedot. Tiedoille toivotaan kokonaan omaa erillistä tietojärjestelmää. Esimerkiksi Merlot-valvontasovelluksessa on ongelmia määräaikaishavonnin yhteydessä tehtyjen havaintojen ja toimenpiteiden kirjaamisessa. 2010-luvulla oli usean vuoden väli, jolloin Merlot-valvontasovellukseen ei tallennettu väestönsuojatietoja. Tietojen tallentamiseen ei ole löydetty toimivaa menetelmää, sillä Digi- ja väestötietoviraston (DVV) päivitysajo hävittää valvontakäynnillä tallennetut tiedot palotarkastusohjelmasta.

Aiemmin väestönsuojien toimintakunnon määräaikaista tarkastuksista vastasivat kuntien pelastusviranomaiset. Pelastuslaitoksilla tietojen kirjausjärjestelmät vaihtelivat hyvin paljon, ruutupaperista tietojärjestelmiin. Väestönsuojien perus- ja valvontatietojen yhdistämisen puute heikensi joissakin tapauksissa pelastuslaitoksen antamaa arvioita tietojen riittävyydestä. Tiedot ovat yleensä kohtuullisen luotettavia, mutta yksityiskohdissa voi olla puutteita. Mitä vanhempi rakennus, sitä puutteellisemmat tiedot väestönsuojasta on. Puutteita on esim. suojan varustelutiedoissa. Valtaosa väestönsuojista on valvontarekisterissä, mutta tallennetuissa tiedoissa on virheitä. Erityisesti purettujen rakennuksien väestönsuojien tiedot voivat jäädä tietovarantoihin. Purettujen väestönsuojien tietojen poistamiseen tietovarannoista tulisi kehittää ilmoitusmenettely. Työläs rekisteritietojen päivittäminen ja ylläpito on osassa pelastuslaitoksia tekemättä.

Väestönsuojien kiinteät osoitetiedot ovat yleensä pysyviä ja ne ovat laadullisesti hyviä. Väestönsuojien sijaintien esittäminen karttapohjalla niiden visualisoimiseksi olisi hyvä kehitysajatus. Yhteystietojen ja väestönsuojien kuntotietojen osalla on puutteita, joita joudutaan erikseen tarkistamaan tai selvittämään. Paloturvallisuuden itsearviointi on joillakin laitoksilla kohdistettu sellaisiin asuinkiinteistöihin, joissa on todennäköisesti väestönsuoja. Itsearvioinnin vastausten perusteella on mahdollista tarkistaa rekisteriin tallennettuja väestönsuojatietoja.

Taulukko 2. Hyvinvointialuekohtainen suojapaikkojen määrä ja prosentuaalinen väestökattavuus.

Hyvinvointialue	Asukasmäärä	Suojapaikkoja	% osuus
Ahvenanmaa	30 344	21 014	69 %
Etelä-Karjala	126 107	101 960	81 %
Etelä-Pohjanmaa	190 774	93 755	49 %
Etelä-Savo	130 451	102 011	78 %
Helsinki	658 457	911 719	138 %
Itä-Uusimaa	98 972	63 643	64 %
Kainuu	71 255	45 285	64 %
Kanta-Häme	169 575	120 573	71 %
Keski-Pohjanmaa	67 915	43 672	64 %
Keski-Suomi	272 683	186 773	68 %
Keski-Uusimaa *	478 292	433 285	91 %
Kymenlaakso	159 529	135 754	85 %
Lappi	176 494	124 437	71 %
Länsi-Uusimaa	478 919	460 004	96 %
Pirkanmaa	527 478	536 466	102 %
Pohjanmaa	176 323	127 443	72 %
Pohjois-Karjala	162 540	98 118	60 %
Pohjois-Pohjanmaa	415 603	320 297	77 %
Pohjois-Savo	247 689	214 825	87 %
Päijät-Häme	205 124	159 383	78 %
Satakunta	214 281	152 921	71 %
Varsinais-Suomi	478 292	433 285	91 %
Yhteensä	5 537 097	4 886 623	88 %

* Vantaan ja Keravan sekä Keski-Uudenmaan hyvinvointialue

5.1.2 Väestönsuojapaikkojen määrä

Esiselvityksessä pelastuslaitoksia pyydettiin tarkistamaan väestönsuojapaikkojen lukumäärä valtioneuvoston julkaisusta 2023:57. Tarkastuksen tuloksena saadut sekä alueen asukasmäärät, että laskennalliset väestönsuojapaikkamäärät poikkeavat hiukan vuoden 2022 lopun tilanteesta. Alueiden rajojen muutokset ja kyselyiden ajankohtaero voivat selittää tarkastuksessa havaittuja pieniä muutoksia. Saatujen vastausten perusteella on laadittu taulukko 2.

5.1.3 Tiedon saantitapa

Kyselyssä pyrittiin selvittämään, missä vaiheessa väestönsuojan suunnittelu- tai rakentamisprosessia pelastuslaitos saa tiedon rakennettavasta väestönsuojasta.

Rakennusluvallisen rakentamisen yhteydessä tieto saadaan pääasiallisesti rakennusvalvontojen lausuntopyyntöjen yhteydessä. On myös mahdollista, että alustava tieto rakennettavasta väestönsuojasta saadaan ennakkopalaverissa ennen rakennuslupakäsittelyä, sillä muutamien kaupunkien kanssa on jopa viikoittaisia kokouksia pelastuslaitoksen ja rakennusvalvonnan kesken, jolloin tieto saadaan jo lupavaiheessa. Tiedonsaantitapojen jakauma on esitetty kaaviossa 1. Lähes kaikista kohteista, joihin tulee väestönsuoja, rakennusvalvonta pyytää lausunnon ja lupaprosessi väestönsuoja-asioista käydään läpi yhdessä rakennusvalvonnan kanssa. Pelastusviranomaisen saa aina tiedon suurista väestönsuojista rakennuslupavaiheessa, kun pelastusviranomaisen antaa väestönsuojan piirustuksista lausunnon.

Muista väestönsuojista tieto saadaan yleensä rakennuksen käyttöönoton yhteydessä ja kun väestönsuojaan on tehty tiiveyskoe. Valmiiden uusien suojien tiedot saadaan viimeistään rakennusten perustietojen päivittyessä pelastuslaitoksen valvontajärjestelmään. Lisäksi tietoja täydennetään erillisin tietopyynnöin rakennusvalvonnoille sekä määräaikaisen valvonnan yhteydessä.

Kaavio 1. Tiedonsaantitapa rakennettavista väestönsuojista.

Kunnissa, joissa väestönsuojia rakennetaan harvoin, ei pidetä säännöllisiä kokouksia rakennusvalvonnan ja pelastuslaitoksen kesken, jolloin tiedot uudesta väestönsuojasta saadaan yleensä myöhemmin prosessin aikana.

Usealla pelastuslaitoksella väestönsuojarekisteri on Merlot-valvontaohjelmassa. Väestönsuojatiedoissa on yleensä puutteita ja ne tarkistetaan palotarkastuksien yhteydessä. Pelastuslain 81 a § mukaisten rakennushankkeen aikaisten tarkastuksien käytännöt ovat vasta kehittymässä.

5.1.4 Väestönsuojien huomioiminen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa

Pelastuslain 379/2011 12 § mukaan väestönsuojien varusteet ja laitteet on pidettävä toimintakunnossa sekä huollettava ja tarkastettava asianmukaisesti. Sisäasiainministeriön asetuksessa väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta 506/2011 20 § todeetaan, että väestönsuoja ja sen laitteistot tulee tarkistaa vähintään kymmenen vuoden välein. Suoritusta suojan määräaikaistarkastuksesta ja tiiveyskokeesta tulee esittää tarkastuspöytäkirjat pelastusviranomaiselle. Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa (PelL 379/2011 14 §).

Kyselyn perusteella kohteissa, joissa on väestönsuoja, väestönsuoja varusteineen kuuluu valvonnan tavanomaiseen sisältöön. Väestönsuoja on luonnollinen käsiteltävä asia valvontatehtävän yhteydessä, pl. uudet suojat, joiden valvonta toteutetaan lupamenettelyn tai erillisen katselmuksen yhteydessä. Kohteeseen tehtävän valvontakäynnin (palotarkastus) yhteydessä käydään läpi myös väestönsuoja. Pelastusviranomaisen valvontakäynti ei korvaa SMA 506/2011 20.1 mukaista väestönsuojan laitteiden määräaikaista tarkastusta, jonka suorittaa yksityinen palveluntarjoaja. Väestönsuoja tarkastetaan pelastuslain 12 § perusteella silloin kun ao. kiinteistö on määräaikaisten palotarkastuksen kohteena. Pelastuslaitoksen valvonnan kohdistus tehdään riskiperusteisesti, ja rakennuksen käyttötapa määrittää valvontavälin. Kiinteistössä oleva väestönsuoja ei siten vaikuta valvontakohteiden määräytymiseen, joten kaikki väestönsuojat eivät kuulu määräaikaisten palotarkastuksen piiriin (ks. luku 4, toinen kappale). Esimerkiksi taloyhtiöitä valvotaan vain paloturvallisuuden itsearviointina, jolloin niiden väestönsuojat eivät kuulu määräaikaisten valvonnan piiriin.

Väestönsuojien valvonta mainitaan valvontasuunnitelmassa, mutta sen tarkemmin väestönsuojia ei ole yleensä huomioitu valvontasuunnitelmassa. Valvonta on pistokoeluonteista ja perustuu valvontakäynnin aikana kerrottuun ja kunnossapidon dokumentaatioon. Kiinteistöjen väestönsuojat ja niiden varusteiden/laitteiden kunnossapidon ja huollon valvonta on osa valvontasuunnitelman muuta valvontaa. Kiinteistöjen määräaikaisten valvontakäynneillä varmistetaan, että kiinteistön omistaja on huolehtinut suojan 10 vuoden välein tehtävästä määräaikaistarkastusveloitteesta (sisältää tiiveyskokeen) ja että siinä ilmenneiden puutteiden korjauksesta, vuosihuoltojärjestelmästä, suojakohtaisesta käyttökuntoonlaittosuunnitelmasta osana pelastussuunnitelmaa, suojan vastuuhenkilön sekä kiinteistön henkilöstön koulutuksesta. Joillakin alueilla asuinkiinteistöjen väestönsuojat ovat osa itsearviointia.

Erillistä valvontaa väestönsuojan laitteille ja varusteille ei tehdä muuta kuin mahdollisissa neuvontatapauksissa tai muuta kautta esille tulevista ongelmatapauksissa.

Yritys- ja laitospöytäkirjojen valvonnan aikaväli valvontasuunnitelmassa määräytyy kohteen riskien mukaisesti ja väestönsuojat ovat osa valvonnan kokonaisuutta. Pelastuslaitos edellyttää valvonnassaan, että suojille on tehty vaatimusten mukaiset määräaikaisten tiiveyskokeet. Tarkastuspöytäkirja on pyydettyä esitettävä pelastusviranomaiselle. Dokumentteja ei toimiteta pelastuslaitokselle, mutta dokumenttien tarkastelu on osa valvontaa.

Muutamilla alueilla väestönsuojia on valvottu teemapainopisteluonteisesti määräaikaisten valvontakäynneillä vuosina 2022–2024. Vanhoihin suojiin on tehty tarkastuskäyntejä pyynnöstä, sekä annettu pelastuslain 27.2 §:n kohdan 1 mukaista ohjausta ja neuvontaa väestönsuojiiin liittyvissä asioissa. Tällaiset pyynnöt ovat olleet harvinaisia ja niiden vuosittainen lukumäärä on vähäinen.

Pohjois-Savon pelastuslaitoksen alueella väestönsuojasta tulee laatia käyttöönoton suunnitelma, mikäli väestönsuoja on jossain muussa kuin väestönsuojakäytössä normaalioloissa. Käyttöönoton suunnitelman tulee sisältää tavat, keinot ja resurssit, jolla väestönsuoja saadaan väestönsuojakäyttöön pelastuslaissa vaaditussa ajassa.

5.1.5 Tietojen kerääminen väestönsuojelun varautumistehtävää varten

Pelastusviranomaiset keräävät palotarkastusten ja muun valvonnan yhteydessä vaihtelevasti tietoja pelastusviranomaisen väestönsuojelun varautumistehtävää varten. Suurin osa laitoksista (12/21) ei kerää tietoja lainkaan tai vain satunnaisesti (3/21) ja osa (6/21) kerää ja varmistaa valvontaohjelmansa mukaisesti tiedot väestönsuojan olemassaolosta, suojapaikkaluvusta jne. Osana valvontaa rekisteritietoja päivitetään ja valvotaan suojan kunnossapitoa. Pelastuslaitos kerää valvonnassa tyypillisesti esimerkiksi tiedon väestönsuojan tiiveyskokeen ajankohdasta ja väestönsuojan käyttöönottosuunnitelman laatimisesta. Tietoja voidaan käyttää väestönsuojelun varautumistehtäviä varten. Suojista rekisteröityjä tietoja verrataan kohteessa olevaan todelliseen tilanteeseen ja tarkennetaan tarvittaessa. Aina valvonnan kohteella ei kuitenkaan ole itselläänkään tiedossa väestönsuojan tietoja 80 §:n mukaisen valvonnan yhteydessä. Yksi vastaaja piti 10 vuoden välein kerättäviä tietoja niin epäluotettavina, että niitä ei kannattanut kerätä.

5.1.6 Väestönsuojien käyttöönottoa ja käyttöä heikentäviä tekijöitä, uudet havainnot

Kyselyssä pyydettiin pelastuslaitosta raportoimaan, jos pelastuslaitos on havainnut uusia väestönsuojan käyttöönottoa ja käyttöä heikentäviä tekijöitä väestönsuojien nykytilaselvityksen tekemisen jälkeen. Vastauksissa ei esitetty uusia havaintoja ja toistettiin aikaisempia havaintoja. Myönteisinä havaintoina todettiin, että käyttöönottosuunnitteluun on kiinnitetty enemmän huomiota ja edellytetty asian huomioimista kohteissa. Käyttöönottosuunnitelmien tekoa on ryhdytty painottamaan loppukatselmuksen tai osittaisen loppukatselmuksen yhteydessä laadittavaksi pelastussuunnitelman liitteeksi. Väestönsuojan käyttöönoton osaavia henkilöitä ei ole riittävästi. Sama huoltoyhtiö voi olla nimettyinä kymmeneen kohteisiin väestönsuojanhoitajaksi, ja itse kiinteistöstä puuttuu suojan tekniikan osaaja. Rakennuksen omistajien väestönsuojaa koskevien säädöksen tuntemus on puutteellista. Kyselyn perusteella "monimutkaisessa" normaaliolojen käytössä olevien suojien käyttöönotto on käyttäjille vaikeaa. Myös hoitolaitosten potilaiden/asukkaiden mahdollista suojautumista väestönsuojaan pidettiin haastavana.

Nykytilaselvityksen antamaa kuvaa väestönsuojien tilasta pidettiin turhan ruusuisena. Osassa väestönsuojia väestönsuojan materiaali on vanhentunut sekä tiiveyskokeet tekemättä. Yhä useammin huomataan, että vanhoja, ennen 1970-lukua valmistuneita suojia on jäänyt huoltamatta ja ne eivät ole täysin toimintakuntoisia. Osa havaituista puutteista saattaa olla kymmenien vuosien takaa ja sellaisia, jotka ovat jääneet sinne jo rakentajilta. Tällaisten puutteiden korjaaminen on todella kallista. Jotkin tarkastusyritykset ovat tehneet väestönsuojien tiiveyskokeita virheellisesti, jolloin väestönsuojan tiiveyttä ei ole voitu varmistaa. Vastaavia havaintoja tehtiin väestönsuojien nykytilaselvityksen analyysissä. Osaaminen väestönsuojan käyttökuntoon laittamiseksi on hyvin vaihtelevaa. Jokaisessa kiinteistössä tulisi olla väestönsuojan käytön sekä käyttökuntoon saattamisen osaamista.

Kyselyn havainnot olivat yhteneviä nykytilaselvityksen kanssa:

- määräaikaisten kunnossapitotoimien puuttuminen,
- käyttöönottosuunnitelmien puuttuminen,
- vastuuhenkilöiden nimeämisessä ja koulutuksessa voi olla puutteita,
- kosteuden aiheuttamat ongelmat rakenteissa, laitteissa ja varusteissa,
- kalliosuojien käyttöönottosuunnitelmissa on puutteita ja lisäksi niiden kunnossapito ei ole ohjeiden mukaista.

Sota Ukrainassa on aiheuttanut hyväksi koetun buumin väestönsuojien kunnostamiseen. Väestönsuojien kunnossa on havaittu suuria ja kalliita korjauksia vaativia puutteita. Tietoisuuden myötä väestönsuojien kunnan on havaittu yleisellä tasolla hieman parantuneen ja kiinteistöjen omistajat ovat ryhtyneet kiinnittämään niihin enemmän huomiota.

5.1.7 Suurimmat ongelmat väestönsuojien valvonnassa

Pelastusviranomaisten näkemyksen mukaan väestönsuojien määräaikaista toimintakunnan varmistamista tekevien palveluntarjoajien osaamisessa on hyvin paljon laadullisia eroja, mikä näkyy erityisesti tarkastuspöytäkirjojen sisällössä. Ongelmina pidettiin väestönsuojan tarkastajien pätevyysvaatimusten puuttumista, tiiveyskokeen suorittamisen vaikeutta sekä selvitysten kirjaamista asiakirjoihin. Lisäksi kiinteistöjen omistajien omien velvoitteiden tietoisuutta tulisi lisätä esimerkiksi vuosihuollon järjestämisestä, määräaikaistarkastuksista ja asukkaiden sekä henkilöstön informoinnista. Vastuu väestönsuojista on kiinteistön omistajalla, joka ei yleensä tunne velvollisuuksiaan. Tämä saattaa johtaa väestönsuojan huollon laiminlyönteihin. Ongelma on myös se, ettei asuinrakennuksissa tehdä varsinaisia palotarkastuksia vaan ne ovat paloturvallisuuden itsearviointin piirissä. Pelastuslaitokset eivät ulota paloturvallisuuden itsearviointia väestönsuojiiin, vaikka se asiakirjavalvontana olisi kohtuullisen helppoa. Viranomaisvalvonta ei tavoita kaikkia väestönsuojia (asuinrakennukset). Valvontakäynnillä laitetaan monesti vain rasti ruutuun, että väestönsuoja on pidetty kunnossa.

Väestönsuojan määräaikaistarkastajilta ei edellytetä kansallisesti yhdenmukaisia pätevyysvaatimuksia. Vastauksissa esitettiin usein, että määräaikaistarkastuksia tekeville tulisi saada samankaltainen, tunnistettu ja tunnustettu pätevyys kuin on esim. paloilmointitarkastajilla ja sammutuslaitteistotarkastajilla. Pätevyysvaatimus ryhdistäisi toimintaa nykyistä jämäkemmäksi. Nykyisin kuka tahansa voi tehdä tarkastuksen. Pelastusviranomaisten tekemässä valvonnassa tiedustellaan yleensä, kuka määräaikaistarkastuksen on tehnyt ja millä osaamisella. Kiinteistöt käyttävät usein tarjouspyynnössään tekstiä: "Oltava suoritettuna Pelastusopiston VSS-tarkastajakurssi tai vastaava sisältö".

Väestönsuojien määrä on hyvin suuri ja viranomaisvalvontaa tekevien osaaminen on vaihtelevaa. Tarkastuksiin ei ole varattu riittävästi aikaa eikä ammattitaitoisia resursseja eikä koulutusta. Valvontatoiminnan resurssit on mitoitettu normaaliolojen tarpeiden mukaisesti. Suurien väestönsuojien valvonta vaatii syvällistä tietoa ja osaamista.

Väestönsuojan varustusta koskevat säädökset eivät linjaa varustuksen (ns. VSS varustelaatikko) minimaattimukaisia.

Pelastusviranomaiset näkivät ongelmia tietojen päivittämisessä valvontarekisteriin. Lainsäädännössä ei veloiteta väestösuojan määräaikaistarkastustiedon toimittamista pelastusviranomaiselle. Ongelmana pidettiin tietojen ajantasaisuutta, puutteellisuutta sekä sitä, että määräaikaistarkastuksen tekemisestä ei lähetetä tietoa pelastuslaitokselle. Väestösuojien tiedot syötetään käsin valvontajärjestelmään ja se mahdollistaa inhimilliset virheet. Automaattinen tiedonsiirto ja -käsittely vähentäisi virheitä/puutteita ja säästäisi työaikaa. Täysin kattava tieto alueen väestösuojista ja väestösuojapiirustuksista puuttuu. Sähköistä väestösuojien tietojen käsittelyä tulisi lisätä varsinkin viranomaisten kesken.

Rakennusvalvonnoilta puuttuu selkeät ohjeet, miten väestösuojia kuuluisi luvittaa, varsinkin helpotusten myöntämisessä. On pelastusviranomaisen omasta aktiivisuudesta kiinni, kuinka paljon tähän puututaan suunnittelun aikana. Suurin ongelma lienee väestösuojan koon määrittäminen oppilaitos- ja hoitolaitoskohteissa. Monesti rakennusvalvonnat ovat oikaisseet tässä asiassa ja mahdollistaneet täysin riittämättömän kokoisen suojan rakentamisen. Erityisesti pienissä kunnissa saatetaan antaa rakentamisessa helpotuksia väestösuojien lupaehtoihin.

Kyselyn vastauksissa ehdotettiin myös sitä, että väestösuojelu tulisi säilyttää valtion tai kuntien vastuulle, jolloin kunnassa olisi muutama suuri yleinen väestösuoja, joka olisi paremmin hoidettu.

Valvontatoimintaa helpottaisi, jos suojan käyttöönoton suunnittelu olisi selkeämmin kirjattuna lainsäädännössä. Käyttöönottosuunnittelu kaipaisi myös samanlaista sisältölinjausta kuin esim. pelastussuunnitelmalla on. Suojien käyttöönotettavuutta parantaisi se, että suojiin ei voisi sijoittaa käyttöönoton kannalta liian haastavia/monimutkaisia normaaliolojen toimintoja. Tämä saattaisi kuitenkin vähentää normaaliolojen käytöstä saatavia hyötyjä.

5.1.8 Valvonnan kehitysehdotuksia

Pelastuslaitokset esittivät kyselyssä ehdotuksia väestösuojien valvonnan kehittämiseksi.

1. Käyttöönotto- ja määräaikaistarkastuksen suorittajalle tulee asettaa pätevyysvaatimukset.
 - Selkeä pätevyysvaatimus väestösuojien tarkastuksia tekeville henkilöille.
 - Pelastusopiston lakisääteisissä tehtävissä tulee olla opintokurssi väestösuojan tarkastamisesta.
 - Pelastusopiston kurssin suorittamisen pitäisi kuulua valvontatehtäviä suorittavien kelpoisuusehtoihin.
2. Väestösuojatietojen toimittaminen pelastusviranomaisille.
 - Velvollisuus toimittaa vähintään käyttöönottotarkastuksen tulokset pelastusviranomaiselle tiedoksi.
 - Kun pelastusviranomainen on väestösuojeluviranomainen, tulee sen saada automaattisesti väestösuojien tiedot tietojärjestelmiinsä.
 - Tietojen sähköistä käsittelyä tulee lisätä ja varmistaa tietojen automaattinen siirto pelastusviranomaisen valvontarekisteriin.
 - Korjaustoimenpiteitä ja huoltoja tekevät yritykset tulee velvoittaa ilmoittamaan tehdyistä töistä hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle.
 - Velvoite väestösuojan muutostöiden ilmoittamisesta myös kiinteistön omistajalle.

- Väestönsuojien määräaikaistarkastuksen suoritusmerkintä isännöitsijäntodistuksiin ja kiinteistövälittäjien kohteiden myyntiesitteisiin.
- Vastuiden selkeyttäminen ja tarkastusta tekevien raportointivelvollisuuden parantaminen.
- 3. Kiinteistön vastuuhenkilön (väestönsuojan hoitaja) nimeäminen pakolliseksi.
 - Vuosihuoltojärjestelmän ja sen oman valvonnan korostaminen.
 - Väestönsuojan hoitajan nimeäminen tulisi saada pakolliseksi säädökseksi ja pelastuslaitos valvoisi säädöksen noudattamista.
- 4. Väestönsuojan tarkastustietojen valvonta osaksi palotarkastuksen sisältöä.
 - Tarkastamisesta on tehtävä valtakunnallinen ohje.
- 5. Käyttöönoton suunnitteluvaihe selkeämmin lainsäädäntöön.
 - Valvontatoiminnalle olisi eduksi, että suojan käyttöönoton suunnittelu olisi selkeämmin kirjattuna lainsäädännössä.
 - Käyttöönottosuunnittelulle vastaava sisältölinjaus kuin esim. pelastussuunnitelmalla on.
 - Suojien käyttöönottavuutta parantaisi se, että suojiin ei voisi sijoittaa käyttöönoton kannalta liian haastavia/monimutkaisia normaaliolojen toimintoja.
- 6. Rakentamisen suunnittelun laatua tulee parantaa ja tarkentaa käyttöönottovaiheen tarkastusta, ennen kuin käytönaikainen valvonta siirtyy pelastusviranomaiselle.
- 7. Väestönsuojelun aseman ja rahoituksen parantaminen pelastuslaitoksissa.
 - Kansainvälisen tilanteen kiristyminen edellyttää parempaa resurssointia.
 - Nykyiset säädökset ovat syvän rauhan ajalta.
- 8. Teknisiin säädöksiin tarkennuksia.
 - Tarkennus säädöksiin väestönsuojan kokovaatimuksista kohteissa, joissa mitoitustapa on henkilöperusteinen (hoitolaitos ja oppilaitos).
 - Tarkennus säädöksiin väestönsuojan vapautuksesta rakennushankkeen yhteydessä, kun kyseessä kustannusperusteinen vapautus.
 - Tarkennus säädöksiin, missä tilanteissa ja millä ehdoilla olemassa olevan väestönsuojan voisi purkaa.
 - Tarkennus useamman kiinteistön käyttämistä väestönsuojista.

5.1.9 Vapautuksien ja helpotuksien kuulemiset

Vuosittain käsiteltäviä pelastuslain 71.4 § mukaisen väestönsuojan rakentamisvelvoitteen siirtämiseen myöhemmin rakennettavaan yhteiseen väestönsuojaan liittyviä kuulemisia oli kyselyyn vastanneiden tekemän arvion mukaan yhteensä 94 kappaletta. Kuulemisia oli joka alueella vähintään yksi ja enimmillään 10 kuulemistä vuodessa. Taulukossa 3. esitetään arvio vuosittaisten kuulemisten määrästä pelastuslaitoksittain.

Vuosittaisia väestönsuojien rakentamisesta vapauttamisia koskevia kuulemisia PelL 75.1 § mukaisissa tapauksissa oli kyselyn mukaan 76. Vuosittain käsiteltäviä kuulemisia väestönsuojien rakentamista koskevista teknisistä, koko- ja sijaintia koskevista poikkeuksista, PelL 75.2 § mukaisissa tapauksissa, oli 108. Alueelliseen vapautukseen väestönsuojien rakentamisesta liittyviä kuulemisia oli vain kolmella alueella ja arviolta 1 vuodessa.

Taulukko 3. Arvio kuulemisten vuotuisesta määrästä pelastuslaitoksittain

Pelastuslaitos	71.4 § siir.	75.1 § vap.	75.2 § poikk.	75.3 § Al. Vap.
1. Helsinki	10	3	3	0
2. Itä-Uusimaa	2	1	2	0
3. Keski-Uusimaa	5	1	3	0
4. Länsi-Uusimaa	2	0	2	0
5. Varsinais-Suomi	10	3	3	1
6. Satakunta	10	20	10	0
7. Kanta-Häme	3	5	5	0
8. Pirkanmaa	5	5	25	0
9. Päijät-Häme	4	4	4	0
10. Kymenlaakso	2	1	0	0
11. Etelä-Karjala	1	2	2	0
12. Etelä-Savo	5	5	15	0
13. Pohjois-Savo	5	5	5	0
14. Pohjois-Karjala	1	1	0	0
15. Keski-Suomi	5	3	15	0
16. Etelä-Pohjanmaa	5	5	5	0
17. Pohjanmaa	2	2	5	1
18. Keski-Pohjanmaa	3	3	0	0
19. Pohjois-Pohjanmaa	10	5	2	0
20. Kainuu	2	1	1	0
21. Lappi	1	0	0	0
22. Ahvenanmaa	1	1	1	1
Yhteensä (281)	94	76	108	3

Vapautukset perustuivat pääosin alueella jo oleviin yhteissuojiiin. Tässä avoimet vastaukset:

”Alueellisesti on muutamia väestönsuojia, joista kiinteistö voi varata väestönsuojapaikkoja ja näin ollen välttyä oman suojan rakentamiselta.”

”Alueella ennestään yhteisväestönsuoja (kalliosuoja). Vanha rakennus puretaan ja uudisrakennus rakennetaan tilalle. Rakennuksella sama käyttötarkoitus ja henkilömäärä. Rakennuksen omistaja sama kuin vanhassa, sopimus yhteisväestönsuojan käytöstä uusitaan rakentamisen yhteydessä.”

”Alueellisten yhteissuojien kertymäalueita on osin tulkittu alueellisen vapautuksen alueiksi käsiteltäessä esim. kunnallisia rakennuksia kuten päiväkoteja, joiden hoidokeilla on suojapaikat alueen yhteis-suojassa jo kotinsa puolesta.”

5.1.10 Viranomaisyhteistyö rakentamisen ohjauksessa ja valvonnassa

Pelastuslaitosten ja rakennusvalvonnan yhteistoimintamuodot vaihtelivat suuresti sekä alueiden kesken että alueen sisällä. Alueen sisäiset vaihtelut johtuvat lähinnä siitä, että suurimmissa kunnissa ra-

kennetaan paljon väestönsuojia ja yhteistoiminta rakennusvalvonnan kanssa on vakiintunutta ja tiivistä, jopa viikoittaisia kokouksia pidetään. Pienissä kunnissa rakennetaan harvoin väestönsuojia ja tarvetta kiinteälle yhteydenpidolle ei ole.

Yhteistyössä on vaihtelua pelastuslaitoksen toiminta-alueella johtuen rakennusvalvontojen toimintatavoista ja tietämyksen tasosta. Pelastuslaitoksella pienempien kuntien kanssa tehtävän yhteistyön yhdenmukaisuutta on vakiinnutettu keskittämällä lausuntojen anto valmiuspäällikölle. Rakennusvalvontayhteistyön yhdenmukaisuudesta huolehditaan myös valvontatoiminnan ja valmiuspäällikön yhteistyöllä.

Joillakin alueilla rakennusvalvontojen kanssa yhteistyö on saumatonta, ja kunnasta riippumatta toimintamalli on yhdenmukaista. Väestönsuojien lausuntoja varten on asiantuntijatiimi, joka perehtynyt väestönsuojiiin syvällisemmin. Lausuntopyynnöstä tieto välittyy pelastuslaitoksen lausuntotiimin kautta oikeille henkilöille. Lausunnoissa käsitellään runkopohjaisesti ja yhdenmukaisesti tarvittavat asiat. Väestönsuojien osalta yhteistyö sujuu hyvin muun rakentamiseen liittyvän valvonnan ohessa.

Lähtökohtaisesti rakennusvalvontaviranomaiselta tulee lausuntopyyntö, kun kyse on väestönsuojien rakentamisesta tai poikkeuksesta väestönsuojien rakentamisessa. Pelastusviranomaisen laatii asiasta kirjallisen lausunnon. Mikäli väestönsuojan mitoitus ei perustu pinta-alaan, vaan henkilömäärään (opilaitokset ja suuremmat varastorakennukset), niin näiden osalta pidetään yleensä lisäksi erillinen neuvottelu (rakennusvalvonta-rakennushankkeeseen ryhtyvä-pelastusviranomaisen). Toimintatapa on aika lailla yhtenäinen kaikkien kuntien kanssa.

Rakennuslupavaiheessa asia käsitellään rakennusvalvonnan johdolla. Rakennusvalvontojen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja lausuntokäytännöt on sovittu koko alueen rakennusvalvontojen kanssa. Käytännössä kaikki sen kokoluokan kohteet, joihin tulee väestönsuoja, tulevat lausuttaviksi ja niiden lupaprosessissa ollaan mukana käymässä asiantuntijaviranomaisena väestönsuoja-asiat läpi yhdessä vastuullisen tahon, rakennusvalvonnan kanssa. Rakennusvalvontaviranomainen tukeutuu pelastusviranomaiseen väestönsuojiiin liittyvissä asioissa rakennuslupaprosessien yhteydessä.

Suunnittelijat ovat pelastusviranomaiseen yhteydessä tarvittaessa etukäteen. Suunnittelijat osaavat asiansa väestönsuojien osalta. Ongelman muodostaa useimmiten rahoitusjohto, kun kyseessä on kaupungin oma rakennuskohde. Henkilömitoitusta ei haluta käyttää, kun lainsäätäjä on asetuksessa antanut mahdollisuuden valita vähimmäismitoitusosuudeksi 2 % kerrosalasta.

Harvalla pelastuslaitoksella yhteistoiminta perustuu sopimukseen. Hyvinvointialueiden käynnistymisen jälkeen on syntynyt suurempi tarve sopimus pohjaiselle yhteistoiminnalle ja sopimuksia valmistellaan muutamissa laitoksissa. Pääosin yhteistoiminta rakennusvalvontojen kanssa toimii hyvin. Pientä heikentymistä on havaittu hyvinvointialueiden käynnistymisen jälkeen. Rakennus- ja pelastuslaitoksen valvonnan yhteistyö on erkaantunut. Pelastuslain 81 a § takia yhteistyötä pyritään kehittämään paremmaksi.

Käytössä on muutamia erilaisia sähköisiä asiointipalveluja. Lupapiste on eniten käytetty sähköinen palvelu. Rakennusvalvontayhteistyötä tekevillä on järjestelmien käyttöön tarvittavat käyttäjätunnukset. Tieto rakennetusta väestönsuojasta tulee joskus esiin käyttöönottotarkastuksen yhteydessä.

Kyselyssä tuli ilmi, että muutamia kertoja rakennusvalvonnat ovat tehneet myöhemmin harmia aiheuttaneita säädösten vastaisia päätöksiä.

Valvontasuunnitelmassa huomioidaan yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja uusien väestönsuojien osalta rakennusvalvonnan kanssa tehty yhteistyö on yksi käytännön esimerkki viranomaisyhteistyöstä.

5.1.11 Pelastusviranomaisen kuulemismenettelyn tavat

Kuulemismenettely hoidetaan käytännössä aina rakennuslupakäsittelyn yhteydessä kunnan rakennusvalvonnan rakennuslupalausuntojen kaltaisella tavalla, normaalitilanteessa osana suunnittelunohjausta. Poikkeavissa tapauksissa kirjallisella lausuntopyynnöllä, erillisenä tarkennettuna kyselynä. Yleensä jo ennen varsinaista lausuntovaihetta on käyty neuvottelu suunnittelijoiden ja rakennusvalvonnan kanssa asiasta. Suurimmassa osassa kuntia on Lupapiste-palvelu käytössä. Joidenkin kuntien rakennusvalvontojen kanssa lausujilla on suora pääsy Lupapiste-järjestelmään ja lausuntopyyntö tulee sinne, käsitellään, lausutaan ja tallentuu sinne. Osalta kuntia lausuntopyynnot tulevat sähköpostitse, niistä lausunnot kirjataan pelastuslaitoksen tietojärjestelmään ja toimitetaan sähköpostitse rakennusvalvonnalle. Myös erilliset neuvottelut sekä videokokoukset ovat tarvittaessa käytössä.

Kuulemismenettely toimii yleensä erinomaisen hyvin, mutta yksittäisiä poikkeuksia on. Kuulemismenettelyn toimivuuden arviot kyselyn perusteella on esitetty taulukossa 4.

Taulukko 4. Kuulemismenettelyn toimivuus pelastuslaitoksen alueella. Asteikko 0 – 10. N=25

Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani
3	10	8,4	9

Rakennusvalvontaviranomainen edellyttää tyypillisesti rakennushankkeeseen ryhtyvää tekemään kirjallisen perustelun kuulemismenettelyn kohteesta ja toimittamaan sen pelastusviranomaiselle. Perustelun puuttuessa sitä pyydetään erikseen, mutta alueilla voi olla joitakin poikkeuksia.

5.1.12 Rakennuslupaviranomaisen poikkeaminen pelastusviranomaisen kuulemislausunnosta, jos poikkeus tai helpotus on pelastuslain vastainen

Pääsääntöisesti rakennuslupaviranomainen noudattaa pelastusviranomaisen kuulemisessa esittämää kantaa. Kolme pelastuslaitosta vastasi, että tiedossa on tapauksia, joissa rakennusvalvonta on poikennut pelastusviranomaisen kuulemisessa esittämästä lausunnosta.

Lähtökohtaisesti vain lain mahdollistamia helpotuksia sallitaan. Rakennusvalvonta ei ole myöntänyt poikkeamia ilman pelastusviranomaisen kuulemista. Tapauksissa, joissa suojan paikkamäärä jää pienemmäksi, kuin kohteessa oleva suojattavien määrä, pelastusviranomainen kuvaa lausunnossa mihin helpotusten myöntäminen johtaa sekä montako suojapaikkaa kohteessa tarvitaan.

On havaittu rakennuksia, joissa vastuussa oleva rakennusvalvontaviranomainen ei ole asianmukaisella tavalla päättänyt valvontaa.. Saattaa olla, että rakennuslupa kirjattua väestönsuojaa ei ole tehty

lainkaan. Varsinkin viiden vuoden sääntö on vaarallinen. Väestönsuojia on jäänyt rakentamatta, vaikka ne olisi tullut saada valmiiksi viiden vuoden kuluessa rakennuksen osittaisesta käyttöönotosta.

Tiedossa on tapauksia, joissa kuulemista ei asian "vähäpätöisyyden vuoksi" ole tehty ja näin on päädytty virheelliseen menettelyyn. Muutamissa tapauksissa pelastusviranomaisen kuulemislausuntoa ei ole pyydetty lainkaan.

5.1.13 Käyttäjien turvallisuuteen tai terveyteen vaikuttavan korjausrakentamisen helpotuksista ja poikkeuksista sekä muutostöistä kuuleminen

Rakennusvalvonnat kuulevat pelastusviranomaista kohtuullisen hyvin korjausrakentamishankkeissa, joissa on myös helpotus tai poikkeus väestönsuojaan pelastuslain 75 § mukaisesti. 70 %:ssa pelastuslaitoksia kuuleminen tehdään aina näissä tapauksissa ja 30 % pelastuslaitoksia kuuleminen on satunnaista. Pelastusviranomaisen korjausrakentamisen kuulemisessa on rakennusvalvontojen välisiä eroja toimintatavoista ja tietämyksestä riippuen.

Rakennusvalvontaviranomaiset edellyttävät vaihtelevasti pelastusviranomaisille osoitetun kyselyn perusteella rakentamislain (751/2023) 42.3 § mukaista rakentamislupaa tai maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125.3 § mukaista rakennuslupaa, kun väestönsuojaan tehdään muutostöitä, jotka vaikuttavat rakennuksen käyttäjien turvallisuuteen tai terveyteen.

Yhden pelastuslaitoksen alueella rakennusvalvontaviranomaiset eivät edellytä näissä tapauksissa rakentamislupaa. Kyselyyn tähän kohtaan vastanneista pelastuslaitoksista (20) puolet kertoivat, että rakentamislupaa edellytetään. Muiden pelastuslaitosten (10) alueella rakennuslupaviranomaisten käytännöt vaihtelevat kuntakohtaisesti.

Kolmen pelastuslaitoksen alueella käytetään kuulemisessa aina kirjallista menettelyä ja 16 pelastuslaitoksen alueella sähköistä järjestelmää ja 4 laitoksen alueella vaihtelevasti sekä kirjallista menettelyä että sähköistä järjestelmää.

5.1.14 Pelastusviranomaisen lausunnon tallentaminen asianhallintajärjestelmiin

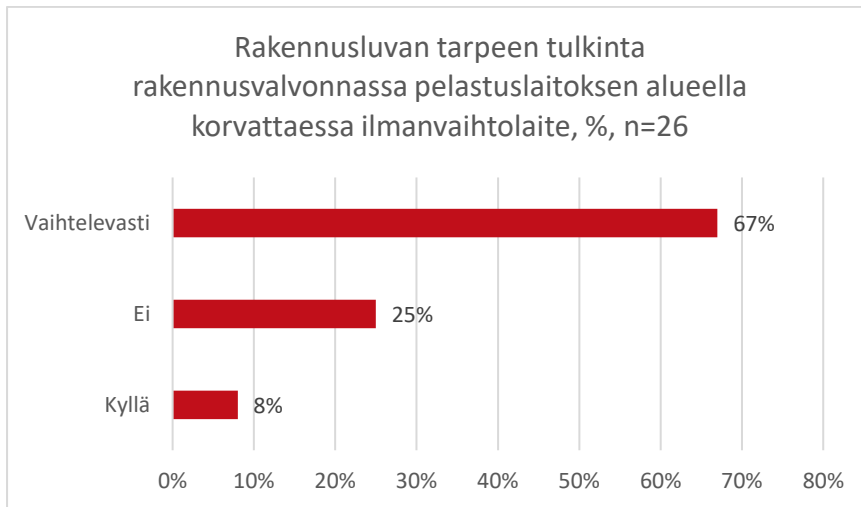
Rakennusvalvontaviranomainen tallentaa rakennusvalvonnalle lähetetyn lausunnon sähköisiin lupajärjestelmiin. Pelastuslaitoksella lausunnot tallennetaan pelastuslaitoksen valvontajärjestelmän kohteen valvontahistoriaan. Todennäköisesti kaikki lausunnot eivät välity asianhallintajärjestelmän kautta, vaikka näin pitäisi tapahtua, jolloin kaikkia lausuntoja ei tallenneta pelastuslaitoksen asianhallintajärjestelmään.

Kuntien toimintamallista ei ole tietoa, mutta kaikki väestönsuojalausunnot tallennetaan pelastuslaitoksen palotarkastusohjelmaan kyseisen kohteen valvonta-asiakirjoihin. Lausunnot liitetään kuitenkin kuntien digitaaliseen järjestelmään tallennettaviin aineistoihin, mikäli alkuperäinen lupakäsittely on edellyttänyt lausuntoa pelastusviranomaiselta. Kirjaamiskäytännöissä voi olla puutteita, joten uuden onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmän käyttöönottoa odotetaan innolla.

5.1.15 Väestönsuojan ilmanvaihtolaitteen korvaaminen uudella

Kyselyssä pyrittiin selvittämään, tulkitaanko väestönsuojan ilmanvaihtolaitteen korvaaminen uudella rakennus- tai -rakentamislupaa edellyttäväksi toimenpiteeksi. Kyselyn vastaukset eivät kuitenkaan anna tästä yksiselitteistä tietoa. Jos tällainen muutostyö tulee vireille ja pelastuslaitoksen tietoon, pyrkii pelastuslaitos varmistumaan ilmanvaihdon riittävydestä. Tällaiset muutokset havaitaan yleensä määräaikaistarkastuksien (tiivetykoe) dokumentoinnissa pelastuslaitoksen määräaikaaisessa palotarkastuksessa. Vain kahden pelastuslaitoksen alueella tällainen muutos tulkittiin aina luvanvaraiseksi ja kuuden pelastuslaitoksen alueella ei edellytetty lupaa. Muilla alueilla tulkinta vaihteli kuntakohtaisesti. Kaaviossa 2. on esitetty kyselyn tulokset.

Kaavio 2. Ilmanvaihtolaitteen rakentamislupaan tarve

Tulkinta on erilainen, jos on kyse taloyhtiön väestönsuojasta tai isosta kalliosuojasta. Kalliosuojissa edellytetään yleensä rakennuslupaa. Jos vanha hiekkasuodatin uusitaan peruskorjauksen yhteydessä, tulkitaan toimenpide rakennuslupaa edellyttäväksi. Vanhojen suojien peruskorjausten yhteydessä vanhan ilmanvaihtolaitteen vaihtaminen nykyaikaiseen S1-suojan laitteeseen vaatii aina luvan.

Tilanteissa, joissa saman vaatimustason nykyaikainen ilmanvaihtolaite vaihdetaan samantasoiseen nykyaikaiseen laitteeseen, tulkitaan tilanne hyvin harvoin lupaa edellyttäväksi.

Väestönsuojoihin tehtävät muutokset tulkitaan herkästi lupaa edellyttäväksi. Jos asia tulee pelastusviranomaisen tietoon valvontakäynnillä, edellytetään käyttöönottopöytäkirjan yms. dokumentin olemassaoloa. Pelastusviranomaisen edellyttää tiivetykokeen suorittamista, mikäli ilmanvaihtolaitteen korvaaminen tulee pelastusviranomaiselle tietoon.

Kiinteistön omistajia on ohjeistettu, että uusi laite pitää olla vähintään saman tasoinen ja tehoinen ja kuin vanha laite. Vastuu väestönsuojien kunnossapidosta on kiinteistön omistajalla. Jos rakennus/tai rakentamislupaa ei haeta tai edellytetä, ei tieto ilmanvaihtolaitteen vaihtamisesta tavoita koskaan pelastusviranomaisesta. Viranomaisvalvonta ei tällöin toteudu. Vaikka palotarkastus suoritettaisiin kohteeseen jälkepäin, ei pelastusviranomaisen luultavasti huomaa laitteen vaihtamista uuteen.

Yleensä rakennuslupaviranomainen varmistaa asian pelastusviranomaiselta. Muutoksen tekijä ei aina ole tietoinen muutostoimen lupavelvoitteesta.

5.1.16 Väestönsuojien kuulemisten järjestelyt pelastuslaitoksella

Useimmilla pelastuslaitoksilla ei ole omaa väestönsuojien keskittynyttä tahoa. Yleisin ratkaisumalli on se, että kuulemisista vastaavat rakentamisen ja suunnittelun ohjaukseen nimetty henkilö/henkilöt. Rakenteellisen paloturvallisuuden asiantuntijatiimi hoitaa kuulemiset ja rakennuslupalausunnot. Rakentamisen ohjaus on koordinoitu aluepalotarkastajille ja kuulemiset ohjataan heille. Helsingissä kaupunkiympäristöyksikön rakenteellinen tiimi vastaa kuulemisista.

Joillakin pelastuslaitoksilla väestönsuojien liittyvät kuulemiset ja lausunnot antaa pelastuslaitoksen riskienhallinnan palvelualue valmiuspäällikön tai riskienhallintapäällikön ohjeiden mukaisesti. Lausunnon antaa valmiuspäällikön tai riskienhallintapäällikön ohjeistuksessa palotarkastaja, paloinsinööri, valvontatoiminnan substanssijohtaja tai substanssiasiantuntija.

Muutamilla pelastuslaitoksilla kaikkia rakentamiseen liittyviä asioita ohjauksesta lupalausuntoihin hoitaa pääasiassa onnettomuuksien ehkäisyn palvelualue ja siellä erikseen nimetyt henkilöt. Onnettomuuksien ehkäisyn palvelualueen viranhaltijoista on koottu asiantuntijatiimi, joka keskittyy väestönsuojien lausuntoihin ja kuulemisiin. Tarvittaessa asian ratkaisee ohjauksen ja turvallisuusviestinnän vastuualuepäällikkö yhdessä valmiuspäällikön kanssa. Lisäksi asiantuntijoina pelastuslaitoksessa toimivat varautumisen palvelualueen henkilöt. Päävastuu on kuitenkin onnettomuuksien ehkäisyn tiimillä, myös varautumisen asiantuntijoita kuullaan.

6 Kysely rakennusvalvontaviranomaisille

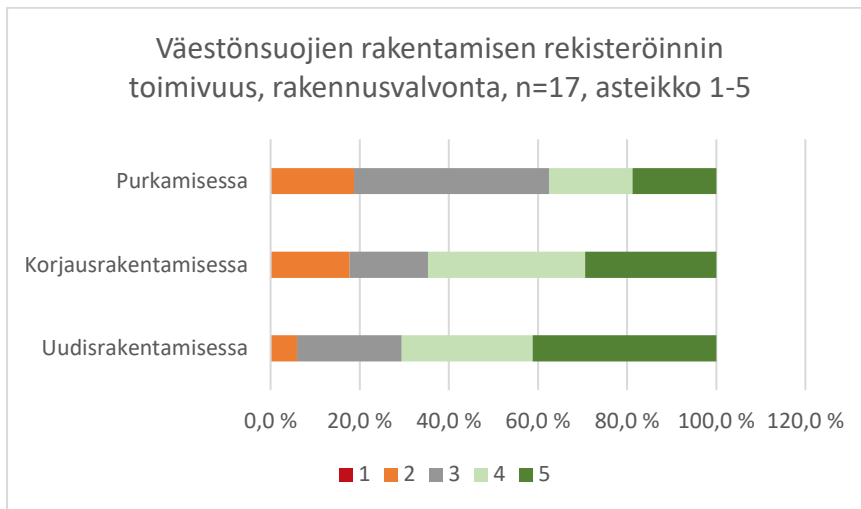
Rakennusvalvontaviranomaisille tehtiin Webropol-kysely. Kysely tehtiin otantakyselynä ja lähetettiin 30 rakennusvalvontaviranomaiselle. Lähtökohtana oli se, että kysely menisi jokaiselle hyvinvointialueelle. Pelastuslaitokset ovat vuoden 2023 alusta lähtien kuuluneet hyvinvointialueen organisaatioon. Rakennusvalvonnat ovat osa kunnallishallintoa ja kullakin hyvinvointialueella on useita kuntia. Kohteeksi valittiin suuria kaupunkeja, joissa rakennetaan paljon väestönsuojia sekä joukko pienempiä kaupunkeja ja kuntia. Kohteiden valinnassa pyrittiin myös maantieteelliseen kattavuuteen. Ahvenanmaalle kysely lähetettiin vain Maarianhaminan kaupunkiin. Vastauksia tuli kattavasti ympäri Suomea isoista, keskisuurista ja pienistä kunnista.

Kyselyssä (Liite 2.) oli kysymyksiä väestönsuojien valvontatoiminnasta sekä rakentamiseen liittyvistä lausunto- ja kuulemismenettelyistä. Vastauksia saatiin 19.

6.1 Rakennusvalvonnan viranomaisvalvontakyselyn tulokset

6.1.1 Väestönsuojatietojen rekisteröinti

Kyselyssä selvitettiin rakennusvalvontojen näkemystä väestönsuojatietojen rekisteröintiin. Tulokset esitetään kaaviossa 3. Väestönsuojatietojen rekisteröinti toimii hyvin sekä uudisrakentamisessa, että korjausrakentamisessa. Kuntakohtaisia eroja on jonkin verran. Purkukohteiden osalta rekisteröinnissä on kyselyn perusteella ongelmia yli 60 %:ssa kyselyyn vastanneiden keskuudessa.

Kaavio 3. Väestönsuojien rakentamisen rekisteröinnin toimivuus, rakennusvalvonta. 1=huonosti, 5=hyvin.

Tiedot rakennuksesta tallennetaan kiinteistörekisteriin lupahakemuksen yhteydessä. Väestönsuojatiedot tallentuvat rakennuskantaan. Tieto väestönsuojan suojapaikkojen määrästä on digitaalisessa muodossa ja muut tiedot ovat väestönsuojapiirustuksessa (pdf-muodossa), josta pelastuslaitos saa tarvittavat tiedot omiin järjestelmiinsä. Rakennusvalvonta lähettää DVV:lle rakennus- ja huoneistorekisteritiedot väestönsuojarakennuksista sekä sellaisista rakennuksista, joissa on väestönsuoja. Rakennusvalvonnalla ei ole väestönsuojien rekisteröintiin erillistä rekisteriä. Väestönsuojien tiedot sisältyvät kunnan rakennusrekisteriin. Käytössä oleva rekisteri ei ole yhteinen pelastuslaitoksen kanssa. Parasta olisi, jos jatkossa Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (Ryhti) voisi toimia yhteisenä rekisterinä myös väestönsuojien osalta. Ryhti-tietojärjestelmä kokoaa yhteen rakentamisen ja alueidenkäytön tiedot valtakunnallisesti.

Uudisrakentamisessa järjestelmä toimii hyvin. Korjausrakentamisessa hakemuksiin yritetään joskus ujuttaa muutoksia myös väestönsuojiiin, jolloin on mahdollista, että muutokset hyväksytään, mutta väestönsuojaan tehtävää muutosta ei rekisteröidä oikein. Sama koskee purkamisia. Usein on kyse huonoista suunnittelun lähtötiedoista ja ymmärryksen puutteesta. Vanhoissa suojissa esim. korjausrakentamisessa rekisteritiedot ovat usein puutteellisia. Pelastuslaitokselle ei aina lähetetä tietoja sellaisista purkukohteista, joissa on ollut väestönsuoja.

On mahdollista, että rakennusvalvontaan liittyvät viranomaistehtävät on ulkoistettu ostopalveluna esimerkiksi isommalle naapurikunnalle.

Väestönsuojista täytetään Lupapisteeseen väestönsuojan suojapaikkamäärä, mutta ei muita ominaisuuksia, pinta-alaa tai väestönsuojien lukumäärätietoja. Rakennusvalvonnat ovat yhteisesti luopuneet väestönsuojalomakkeiden käytöstä, koska niitä ei edellytetä. Pelastuslaitoksella on pääsy rakennuslupa-aineistoihin ja ne hoitavat omaa rekisteröintivelvollisuuttaan.

Huolena olivat Lupapisteen rekisteritietomuutokset:

- 1) Toisinaan väestönsuojien rakentamiseen myönnetään lykkäyksiä tai vapautuksia sillä perusteella, että lähitöllä on riittävästi väestönsuojapaikkoja. Tarkastelu on väestöpohjainen.

2) Korjaus- ja muutoshankkeissa väestönsuojatietojen tallentaminen rekistereihin voi olla puutteellista ja muutosten kerrannaisvaikutuksista ei ole tietoa.

Uudiskohteiden vss-suunnitelmat ja -ilmoitukset toimitetaan rakennusluvan myöntämisen jälkeen pelastuslaitokselle. Samoin vastaanottotarkastuksista tehtävät pöytäkirjat toimitetaan pelastuslaitokselle arkistoitavaksi. Korjausrakentamisen ja purkamisen suhteen tästä ei ole varmuutta.

6.1.2 Tiedonvaihdon toimivuus pelastuslaitoksen kanssa

Kyselyn vastausten perusteella rakennusvalvonnat kokevat tiedonvaihdon pelastuslaitosten kanssa sujuvan hyvin ja joillakin alueilla jopa erinomaisesti. Rakennusvalvonnat pitävät jatkuvasti yhteyttä pelastuslaitoksiin lupa-asioissa. Vuosikymmenten aikana on muotoutunut käytäntö, jossa lupahakemukset käsitellään yhdessä pelastuslaitosten kanssa. Lisäksi väestönsuojan piirustuksista pyydetään lausuntoja pelastuslaitoksilta. Varsinkin uudisrakentamisen osalta tiedonvaihto toimii hyvin. Hakemuksista pyydetään lausunnot. Lausuntopyyntöt ja niihin liittyvät tiedonsiirrot tapahtuvat sähköisesti.

Organisaatiomuutokset ja ihmisten vaihtuminen lisäävät työtä ja joidenkin laitosten osalta tämä heikensi hiukan tiedonvaihdon toimivuuden arvioita.

Tiedonvaihto tapahtuu joko tarpeen mukaan tai säännöllisten yhteispalavereiden kautta. Tiedonvaihdossa auttaa pelastuslaitoksen pieni koko ja läheinen sijainti. Tiedonvaihtoa edistää, jos pelastuslaitoksen edustaja on mukana viikoittaisessa palaverissa, jossa käsitellään rakennuslupahakemuksia. Viikoittaisessa palaverissa voi olla mukana palotarkastajan lisäksi muut keskeiset viranomaiset. Lausuntokäytännöissä on haasteita, jotka johtuvat eri tietojärjestelmistä ja pelastuslaitoksien niukoista resursseista. Palotarkastajien ja vss-tarkastajien yhteistyötä olisi hyvä lisätä.

Tiedonvaihtoa luonnehdittiin sujuvaksi. Joissakin pelastuslaitoksissa tehtävä on valtuutettu yhdelle henkilölle, joka ottaa nopeasti kantaa asioihin. Yhden rakennusvalvonnan vastauksessa todettiin pelastuslaitoksen lausuntojen kanssa olevan suurta viivettä. Pelastuslaitos vastaa väestönsuojatietojen rekisteröinnistä. Kunta vastaa vain väestönsuojien suojapaikkamäärätiedon rekisteröinnistä.

Rakennusvalvonta pyytää lausunnon lupavaiheessa ja pelastuslaitos tekee käyttöönoton yhteydessä käyttöönottokatselmuksen ja pöytäkirjan.

6.1.3 Rakennusvalvontojen ehdotukset tiedonvaihdon kehittämiseksi

Ymmärryksen lisäämistä tarvitaan molemmissa päissä sekä rakennusvalvonnassa, että pelastuslaitoksissa. Helsingissä on suunniteltu yhteistä puolen päivän seminaaria ajankohtaisista aiheista mm. väestönsuojista.

Rakennuslupavaiheessa kerätyt väestönsuojatiedot olisi hyvä saada sähköisesti hakijalta suoraan järjestelmään, josta tieto välittyisi väestönsuojan käyttöönottovaiheessa automaattisesti pelastuslaitoksen omaan järjestelmään ilman tietojen manuaalista siirtämistä pdf-piirustuksista. Toimivat sähköiset järjestelmät ja niiden sujuva käyttäminen helpottavat yhteistyötä ja tiedonkulkua.

Yksi yhteinen järjestelmä olisi toivottava. Väestönsuojien määrästä, sijainnista ja teknisistä tiedoista yms. molemmilla osapuolilla tulisi olla yhtenevä järjestelmä. Lisäksi olisi hyvä olla yhteinen keskustelu- ja lausuntoalusta. Väestönsuojien määräaikaistarkastusten suorittamisesta olisi hyvä olla käytössä yhteinen järjestelmä, joka olisi luontevasti yhteydessä väestötietojärjestelmään.

Pienoinen haaste on tietojärjestelmä (Trimble), johon pelastusviranomaisella ei ole kaikkialla pääsyä lausunnon antamisen jälkeen. Trimble Locus Rakennusvalvonta on lupien ja rakennusten hallinnan selainpohjainen paikkatieto- ja rekisterisovellus. Näin ollen lausunnossa mainittujen puutteiden täydentämisen tarkastaminen ei ole mahdollista. Myös mahdollisten rakennusaikaisten muutosten tietojen saaminen pelastuslaitoksen järjestelmiin on hankalaa, mikäli asiaan ei liity virallista rakennusai-kaista muutoslupaa.

Lupapisteen rekisterin kenttä, johon suojapaikkamäärä täytetään, jättää epävarmuuden siitä, lisääkö siihen kirjattu tieto rakennuspaikalle rekisteröityä suojapaikkamäärää vai säilyykö rekisterissä oleva tieto ennallaan. Tämä aiheuttaa merkittävän virheriskin.

Vastauksissa toivottiin, että rakennuspaikan väestönsuojatiedot tulisi voida tarkistaa aina luvan yhteydessä. Väestönsuojan suojapaikkatiedot tulisi myös kerätä, sillä väestönsuojien henkilömitoitusta muutettiin 2000-luvun alkupuolella siten, että suojapaikan koko muutettiin $0,6 \text{ m}^2 \Rightarrow 0,75 \text{ m}^2$. Tämä ei näy väestönsuojatiedoissa ja tiedot olisi hyvä korjata vähitellen, sillä suojapaikkamäärätietoja ei korjata kunnan tietovarantoihin.

Hankkeeseen ryhtyvää tulisi tiedottaa ottamaan aina yhteyttä rakennusvalvontaan väestönsuojan rakentamisessa tapahtuvista muutoksista.

Yhteiset alueelliset tapaamiset rakennusvalvonnan pelastustoimen välillä ovat tarpeen. Suorat kontaktit ovat parhaiten toimivia. Esimerkiksi muutoksia varten jokaisen kunnan/kaupungin tulisi nimetä yhteyshenkilö. Tämä toimiikin osittain, mutta tulisi olla erillinen yhteyshenkilö väestönsuojoihin liittyvissä ilmoituksissa. Väestönsuojista lausuntoja antavien henkilöiden tulisi olla lupajärjestelmissä mukana lausunnonantajan roolissa erikseen.

Rakennusvalvonnan vastausten perusteella yhteistoimintaan nykytilanteessa oltiin pääosin tyytyväisiä ja erityistä kehittämistarvetta ei ollut.

6.1.4 Yhteistoimintasopimus pelastuslaitoksen ja rakennusvalvonnan välillä

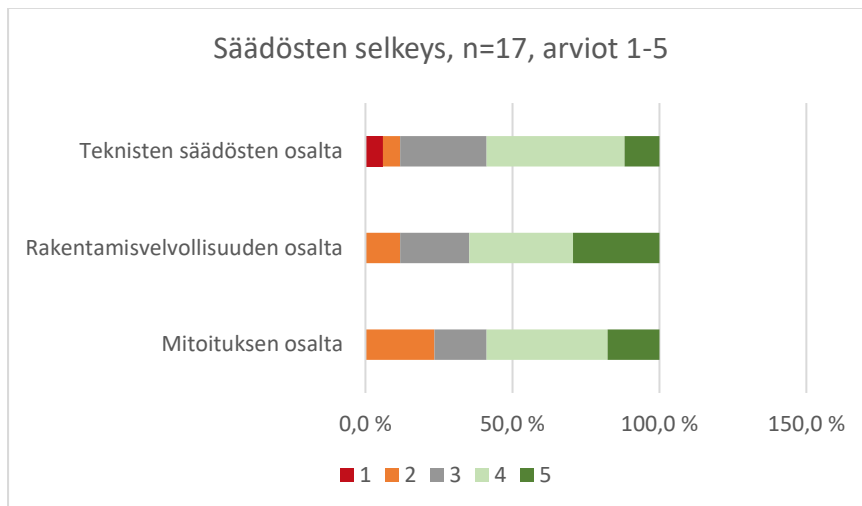
Rakennusvalvonnoilla ei kyselyn vastausten perusteella ollut yhteisesti kirjattua sopimusta pelastuslaitoksen kanssa. Yhteistoiminta perustui vastausten mukaan vuosikymmenten aikana muotoutuneeseen käytäntöön, jossa lupahakemukset käsitellään yhdessä pelastuslaitoksen kanssa työryhmässä tai palaverissa ja rakennusvalvonta voi tarvittaessa olla myös suoraan yhteydessä pelastuslaitokseen. Viranomaisten kesken on jatkuva keskusteluyhteys. Yhteydenpito on ollut spontaania yhteydenpitoa kasvatusten, puhelimitse ja säännöllisissä yhteistoimintapalaverissa.

Työtapa on kehitetty ja lausuntojärjestelmän tarkentamisesta on keskusteltu hyvinvointialuemuutoksen jälkeen. Varsinaista sopimusta ei ole laadittu, mutta keskustelua sen tarpeesta on ollut. Yksi rakennusvalvonta oli laatinut yhdyspintas suunnitelman pelastuslaitoksen kanssa.

6.1.5 Väestönsuojien rakentamisen säädösten selkeys

Rakennusvalvontaviranomaisilta kysyttiin väestönsuojien rakentamisen säädösten selkeydestä mitoituksen, teknisten säädösten ja rakentamisvelvollisuuden osalta.

Kaavio 4. Säädösten selkeys, rakennusvalvonta. Selkeä 1=ei, 5=kyllä.

Saatujen vastausten perusteella (Kaavio 4.) säädökset ovat kohtalaisen selkeitä, mutta voisivat olla yksiselitteisempiä ja kansantajuisempia, jottei rakennusvalvontojen tarvitse tehdä erillistä ohjetta säädösten tulkintaa varten. Esimerkiksi väestönsuojan koon määrittämiseen on tällä hetkellä vaihtelevia tulkintoja sen mukaan, lasketaanko esim. asuntojen irtaimistovarastoja tai seinärakenteen paksuutta mukaan väestönsuojan pinta-alaan. Lakiin tai asetukseen tulisi kirjata PKS-ohjekortin asiat.

Erityisesti vuosien 1954–1958 välillä rakennettujen väestönsuojien määräykset ovat tulkinnanvaraisia. Myös sitä vanhempien väestönsuojien kanssa toimiminen aiheuttaa ajoittain kysymyksiä. Näissä ei yleensä ole pelastuslain 72 §:n mukaista kunnostusvelvollisuutta, mutta vuoden -54 mukaiset väestönsuojat ovat kuitenkin virallisia väestönsuojia ja tiettyjen alueiden väestönsuojelu perustuu suurelta osin näihin. Olemassa olevien suojien kunnostamisen tai niistä luopumisen säädöksiä tulisi tarkentaa.

Opas väestönsuojien suunnittelusta on vanhentunut. Asetusten ja pelastuslain vaatimukset tulisi koota nykysuunnittelijoille yhteen ohjeeseen. Mm. väestönsuojien mitoituksesta tulisi saada selkeät valtakunnalliset määräykset. Mitoituksen osalta tulisi laatia valtakunnallinen selkeä ohjeistus hyödyntäen esimerkiksi Rakennustarkastusyhdistys RTY ry:n ylläpitämää Rakentamisen yhteiset Topten-käytännöt-verkkosivuston tulkintoja. Nyt on hyvin epäselvää esim. mitoitetaanko väestönsuojan koko todellisen vai rakennusoikeudellisen kerrosalan mukaan. Eli mitoitetaanko väestönsuoja itseään ja saako pinta-alamitoituksesta vähentää MRL 115 § 3. momentin mukaiset hyvitykset. Väestönsuojien koon määrittelyyn toivottiin selkeitä säädöksiä erityisesti sellaisten kohteiden kuten hoito- ja oppilaitosten osalta, joissa mitoitus perustuu keskimääräiseen henkilömäärään.

Pelastuslain 71 § 2. momentin mukaiseen rakentamiskustannusten vertailuun olisi hyvä saada yhtenäinen sisäministeriön laatima valtakunnallinen tulkintaohje.

Säädökset ovat hajallaan useammassa asetuksessa ja laissa. Lisäksi RT-kortit sisältävät paljon hajallaan olevia yksityiskohtaisia ohjeita. Kerrosalasta tehtävien vähennysten osalta laki (MRL) ja siihen liittyvä

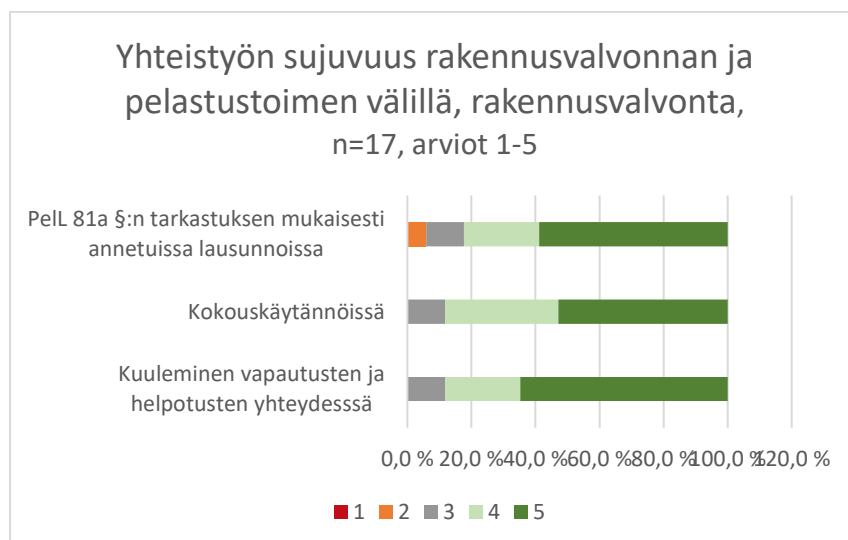
Topten-kortti on turhankin yksityiskohtainen. Mitoitusperusteena tulisi kaikissa tapauksissa olla seinän paksuutena 250 mm. Aikaisemmat ohjeet teknisistä ratkaisuksista olivat hyviä.

Tulkintaa aiheuttavia mitoitusperusteita ovat rakennuspaikan määritelmä ja olemassa olevan rakennuksen väestönsuojan huomioiminen uuden rakennuksen tai laajennuksen rakentamisen yhteydessä. Vanhan rakennuksen väestönsuojaa ei oteta huomioon, vaikka kyseessä olisi oppilaitos, jonka oppilasmäärä olisi kaksikertaistunut. Laajennukselta edellytettävä väestönsuoja on epäselvä: milloin avaa olemassa olevan rakennuksen väestönsuojatarkastelutarpeen? Uudet rakennukset samalla tontilla edellyttävät väestönsuojaa, ja mitoitusperuste on lainmukainen. Laki ei kuitenkaan velvoita henkilöperusteiseen mitoitukseen, vaikka väestönsuojan suojapaikat eivät riittäisi rakennuksessa olevalle henkilömäärälle. Laki mahdollistaa tämän. Tämä aiheuttaa tulkinnanvaraisuutta ja horjuvuutta käytäntöihin. Olisiko tarpeen edellyttää kunnilta aluekohtaisia väestönsuojien riittävyystarkasteluja ja toimenpiteitä sen mukaan mikä on tilanne kullakin alueella? Erityisesti oppilaitosten väestönsuojat eivät vastaa väestönsuoja-asetuksen 2011/408 2.3 § mahdollistamaa henkilöperusteista mitoitusta.

Koko maassa väestönsuojan koon mitoitus tulisi tehdä samalla tavalla. Nyt pääkaupunkiseudulla väestönsuojan koon voi laskea rakennusoikeudellisen kerrosalan mukaan. Rakennusoikeudellinen kerrosala liittyy vain kerrosalan ylitykseen, ei väestönsuojan mitoitukseen. Väestönsuoja pitäisi mitoittaa todellisen kerrosalan mukaan. Tämä olisi hyvä muuttaa asetukseen (jos sallitaan laskeminen rakennusoikeudellisen kerrosalan mukaan) tai koko maassa tulisi toimia yhtenäisesti nykyisen asetuksen mukaan.

6.1.6 Rakennusvalvonnan ja pelastustoimen yhteistyö

Kyselyn perusteella yhteistyö rakennusvalvontojen ja pelastuslaitosten välillä on hyvin sujuvaa, kaavio 5. Kokouskäytännöt sekä kuulemiset sujuvat hyvin. Pelastuslain 81a §:n mukaisissa tarkastuksissa on yksittäisiä ongelmia. 81a §:n mukaisesta tarkastusprosessista ei vielä ole riittävästi kokemuksia.

Kaavio 5. Yhteistyön sujuvuus rakennusvalvonnan ja pelastustoimen välillä. 1=huonosti, 5=hyvin.

Yhteistyö pelastuslaitoksen kanssa on erittäin tiivistä ja suora keskusteluyhteys pelastuslaitoksen ja rakennusvalvonnan välillä toimii. Yhteistyö on toiminut aina hyvin, eikä hyvinvointialueiden käynnistymisen ole aiheuttanut olennaisia muutoksia. Tällä hetkellä, kun tutut henkilöt vastaavat toiminnasta, tilanne on hyvä ja yhteistyö sujuu kuten ennenkin. Yhteistyötä ei voi koskaan tehdä liikaa tai paremmin. Yhteistyötä auttaa pelastuslaitoksen pieni koko ja helppo lähestyttävyyys. Lisäksi viikoittaisella viranomaispalaverilla on iso merkitys. Lähitulevaisuus on epävarma.

Parin rakennusvalvonnan vastausten perusteella yhteistyö on heikentynyt erityisesti kahdesta syystä: hyvinvointialueiden pelastusviranomaisten kalenteritiedot eivät enää ole käytettävissä yhteisiä katselmuksia suunniteltaessa ja tiedonvaihto on vaikeampaa, koska käytetään eri asianhallintajärjestelmiä.

6.1.7 Väestösuojien rakentamisen vapautusten ja helpotusten myöntämisen prosessi

Pääosin väestösuojien rakentamisen vapautusten ja helpotusten myöntämiseen liittyvissä kuulemisissa noudatetaan samaa menettelyä kuin muissakin rakennuslupahakemuksissa. Menettelyssä käytetään lähes poikkeuksetta sähköistä menettelyä. Varsinaista prosessikaaviota ei ole laadittu. Asia voidaan käsitellä ennakoita myös rakennusvalvonnan viikoittaisessa viranomaispalaverissa (hakija, suunnittelijat, pela ja rava), jossa periaatteet käydään läpi. Kun hakemus saapuu ja siinä on väestönsuoja-vaatimus ja suunnitelma valmiina, pyydetään lausunto rakennuslupahakemuksen yhteydessä pelastusviranomaiselta. Vaikeimmissa asioissa tavataan kasvotusten ja keskustellaan. Rakennusvalvonta kuulee pelastuslaitosta sähköisesti Lupapistejärjestelmässä. Puoltavan lausunnon saatuaan rakennusvalvonta voi päättää vapautuksesta. Rakennusvalvonta kuulee pelastuslaitoksen mielipiteen. Päätös nojautuu yleensä pelastuslaitoksen lausuntoon. Vastauksissa todettiin, jos pelastusviranomaisen ei esitystä puolla, ei vapautusta tai helpotusta myönnetä. Tätä osin vastauksissa ilmeni ristiriita pelastusviranomaisten tehtävän kanssa, sillä kuulemisissa ei ole tarkoitus puoltaa vapautusta tai helpotusta vaan tarkastella asiaa pelastuslain kautta. Tämä oli ristiriidassa pelastuslaitoksille osoitetun kyselyn vastauksien kanssa, joissa todettiin, että joskus rakennusvalvonta on poikennut pelastuslaitoksen lausunnosta.

Yhden rakennusvalvonnan vastauksen mukaan asia hoidetaan puhelinsoitolla, lyhyellä (Teams) palaverilla ja/ tai sähköpostilla.

Rakennusvalvontaviranomainen tallentaa aina pelastusviranomaisen lausunnon väestönsuojiiin liittyvissä kuulemisissa rakennusluvan yhteyteen.

6.1.8 Rakennusvalvonnan ja pelastusviranomaisen tulkintojen yhtenevyys

Rakennusvalvonnat pyrkivät ja pääsevät pääsääntöisesti hyvin yhteistyössä samanlaisiin tulkintoihin pelastustoimen kanssa. Rakennusvalvontojen vastausten perusteella joitakin yksittäisiä tulkintaeroavaisuuksiakin on. Mahdollisista erilaisista tulkinnoista neuvotellaan yleensä ennakoita, jotta tulkinnat ja kannat olisivat tiedossa jo etukäteen eikä kuulemisvaiheessa olisi olla enää erimielisyyksiä. Rakennusvalvonnan vastauksien mukaan suurimmassa osassa tapauksia noudatetaan pelastusviranomaisen tulkintaa. Joissakin yksittäistapauksissa saatetaan poiketa pelastuslaitoksen tulkinnasta. Vastausten perusteella pelastusviranomaisen kanssa löydetään helposti yhteinen näkemys. Rakennusvalvontapäällikkö linjaa asian tarvittaessa päättävänä viranomaisena.

Eräässä kaupungissa Etelä-Suomessa on myönnetty joitakin vapautuksia väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta silloinkin, kun pelastuslaitoksen lausunto on ollut kielteinen. Vapautuksia on perusteltu alueella jo oleviin tai sinne rakentuviin väestönsuojiiin. Tilanteen kehityksen seuraamisessa on ongelmia, sillä saman kaupungin kuuteen omaan kohteeseen on myönnetty väestönsuojan rakentamiselle lykkäystä, joista osa on jo yliajalla.

6.1.9 Vapautusten ja helpotusten myöntämisen säädöspohjan kehittämisen tarve

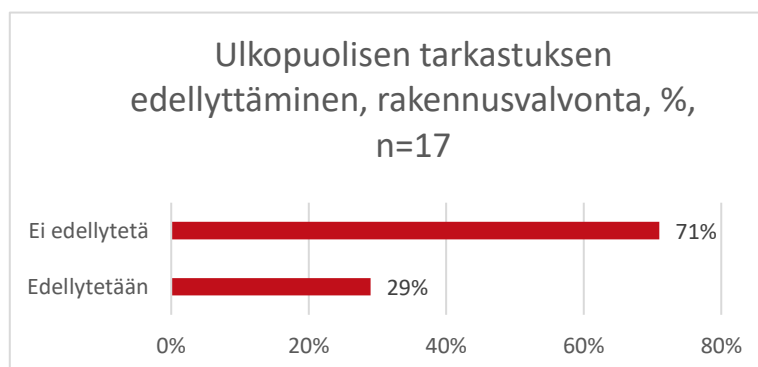
Ohjeissa olisi hyvä esittää esimerkkikohteiden avulla, millaisiin kohteisiin on myönnetty helpotus ja millä perusteella. Topten-tulkinta voisi olla tähän hyvä malliratkaisu. Sanamuotojen tulisi olla selkeämpiä.

Taustamuistiot ja muut ohjeet ovat hankalasti löydettävissä. Esimerkiksi kustannusten 4 %:n rajaa olisi hyvä selvittää tarkemmin. Samoin ympärivuotisen työskentelyn tulkintoja olisi hyvä ohjeistaa muutenkin kuin eräiden luentokalvoesimerkkien perusteella.

Pelastuslain 75 § 1. momentti tulee sovellettavaksi harvoin, jos koskaan. Myönnetyt vapautukset ovat perustuneet 2. momentin vapauttamismahdollisuuteen. Tämän momentin käyttö kaipaisi kehittämistä siten, että niihin väestönsuojiiin, joihin uuden rakennuksen suojautumisessa tukeudutaan, tulisi säätää velvollisuus sopimuksen tai rasitteen laatimisesta. Nyt tällaista käytäntöä ei ole ja tieto kiinteistöistä, jotka tosiasiallisesti tukeutuvat naapurikiinteistöjen väestönsuojiiin, ei rekisteröidy virallisiin rekistereihin. Pelastuslain 75 § 3. momentin mukainen alueella jo oleviin väestönsuojapaikkoihin tukeutuminen edellyttäisi pelastuslaitoksen lausuntoihin alueellisen tarkastelun. Pelastuslaitokset laativatkin tällaisia tarkasteluja.

6.1.10 Tarkastus rakennuksen käyttöönoton yhteydessä

Ulkopuolisen tekemän tarkastus on edellytetty 29 %:ssa kyselyn kohteena olevissa rakennusvalvonnissa, kaavio 6. Useimmiten eli 71 %: vastaajista raportoivat, että käyttöönoton yhteydessä ei ole vaadittu ulkopuolista tarkastusta väestönsuojatiloihin. MRL:n mukaisesti tarkastus tehdään, jos todetaan tapahtuneen virhe tai laiminlyönti. Muista toimenpiteen laatuun liittyvistä syistä on voitu edellyttää tarkastusta.

Kaavio 6. Ulkopuolisen tarkastuksen edellyttäminen, rakennusvalvonta

Koska pelastusviranomaisen ei enää tee väestönsuojatarkastuksia, tekee ne ulkopuolinen tarkastustaho. Ulkopuolinen tarkastaja vastaa tällöin myös esim. tiiveyskokeesta. Ulkopuolisen tahon teemmää tarkastusta käytetään harkiten hankkeen alkuvaiheessa, ei yleensä enää käyttöönotossa.

Aikaisemmin joissakin kunnissa rakennusvalvonnan tarkastaja teki itse väestönsuojan tiiveyskokeen ja tarkasti varusteet. Nykyisin tämän tekee jokin yritys, ja tarkastuspöytäkirja esitetään rakennusvalvonnan tarkastajalle ennen rakennuksen käyttöönottokatselmusta.

Joissakin kunnissa rakennusvalvonta edellyttää palotarkastusta ennen loppukatselmusta. Hyvin tyyppillisesti pelastusviranomaiselta on pyydettävä palotarkastus ennen rakennusvalvontaviranomaisen suorittamaa rakennuksen käyttöön hyväksyvää loppukatselmusta. Pyyntö osoitetaan rakennuslupalausannon antajalle.

6.1.11 Rakentamisluvan tarve käyttäjien turvallisuuteen tai terveyteen vaikuttavissa muutoksissa

Rakennusvalvontaviranomainen edellyttää kyselyn perusteella aina rakentamislain (751/2023) 42.3 § mukaista rakentamislupaa tai maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125.3 § mukaista rakennuslupaa, kun väestönsuojaan tehdään muutostöitä, jotka vaikuttavat rakennuksen käyttäjien turvallisuuteen tai terveyteen.

Hankkeeseen ryhtyvät eivät tunne vaatimuksia niin tarkasti, että lupaa haettaisiin aina näissä tapauksissa. Vanhan korjaaminen/entisoiminen ei ole luvanvaraista, mutta esimerkiksi käyttötarkoituksen muuttaminen on. Yksinkertaistettuna korjaaminen ei ole luvanvaraista, mutta muutostyö on.

On tulkinnanvaraista, millaiset muutokset väestönsuojassa voisivat vaikuttaa käyttäjien turvallisuuteen tai terveyteen. Tätä asiaa pohditaan aktiivisesti rakennusvalvonnoissa tulevaan lakimuutokseen liittyen. Esimerkkinä vastuksissa esitettiin rakennuslain muutoksen lupakynnyksen nostaminen ja vertaaminen uudisrakentamisen lupakynnykseen. Alle 30 neliön uudisrakennus tai 50 neliön katos eivät edellytä rakentamislupaa. Näin ollen pienet muutokset olemassa olevissa rakennuksissakaan eivät voi jatkossa edellyttää rakentamislupaa. Mutta esimerkiksi kantavaan rakenteeseen tehtävät yksittäiset oviaukot vaativat rakennusluvan, sillä ne ovat terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia muutoksia.

Kyselyyn saatujen vastausten perusteella rakennusvalvonnat eivät edellyttäneet rakentamislupaa ilmanvaihtolaitteen korvaamisesta uudella yhtä rakennusvalvontaa lukuun ottamatta. Vastauksissa korostettiin sitä, että rakennushankkeeseen ryhtyvän vastuulla on se, että laite vastaa aikaisempaa tai on parempi ja työn toteutus on asianmukainen.

7 Väestönsuojatietojen tietojärjestelmät

Webropol-kyselyissä nousi esille väestönsuojatietojen tietojärjestelmiin liittyvät ongelmat. Esiselvitykseen sisällytettiin sisäministeriön ja ympäristöministeriön asiantuntijoiden teemahaastattelut, joissa selvitettiin käytettäviä tietojärjestelmiä sekä tietojärjestelmiin liittyviä kehityssuunnitelmia.

7.1 Sisäministeriön asiantuntijan teemahaastattelu

Sisäministeriöstä teemahaastateltavana oli erikoissuunnittelija Matti Savolainen sisäministeriön pelastusosastolta. Haastattelu toteutettiin Teams-haastatteluna 25.9.2024. Pelastustoimessa väestönsuojatietojen tallentamiseen käytetään useita tietojärjestelmiä. Laajimmin käytössä on Merlot-tietojärjestelmä. Tämän ohella käytössä on Excel-työkirjoja, koska kaikissa valvontatoimintaan käytettävissä tietojärjestelmissä ei ole toiminnallisuuksia väestönsuojatietojen tallentamiseen. Webropol-kyselyn vastaukset sekä tietojärjestelmäasiantuntijan haastattelu osoittivat, että tietojärjestelmäkenttä on hyvin moninainen ja että pelastustoimelta puuttuu kansallisesti yhtenäinen kokonaisuus väestönsuojatietojen käsittelyyn.

Tietojärjestelmäasiantuntijan mukaan valvontatiedot kirjataan valvontakäynnillä paperilomakkeille (muistiinpanot) sekä suoraan Merlot-tietojärjestelmään tai Excel-työkirjaan. Kirjattujen tietojen jatkohyödyntäminen on myös haasteellista, koska esimerkiksi Merlot-tietojärjestelmästä puuttuu sähköisen tiedonsiirron mahdollistava rajapinta. Tiedot ovat käytettävissä joko PDF- tai Excel-tiedostoina. Asiantuntijan mukaan joillakin pelastuslaitoksilla on kokeiltu tietojen poimintaa pilotointirobotilla, mutta kokeilun onnistumisesta ja jatkokehityksestä ei ole tietoa.

Haastattelu ei tarkentanut kyselyn tuloksisista saatua tietoa rakennusvalvonnan tietojen tallentamisesta tietojärjestelmiin. Tietojärjestelmien palveluntuottaja (CGI) päivittää Merlot-tietojärjestelmän väestönsuojatiedot sopimuksen mukaan 1–4 kertaa vuodessa eräajona. Pääosin tiedot päivitetään kaksi kertaa vuodessa. Tietojärjestelmäasiantuntijan mukaan yksi pelastuslaitos päivittää tiedot poikkeuksellisesti viikoittain.

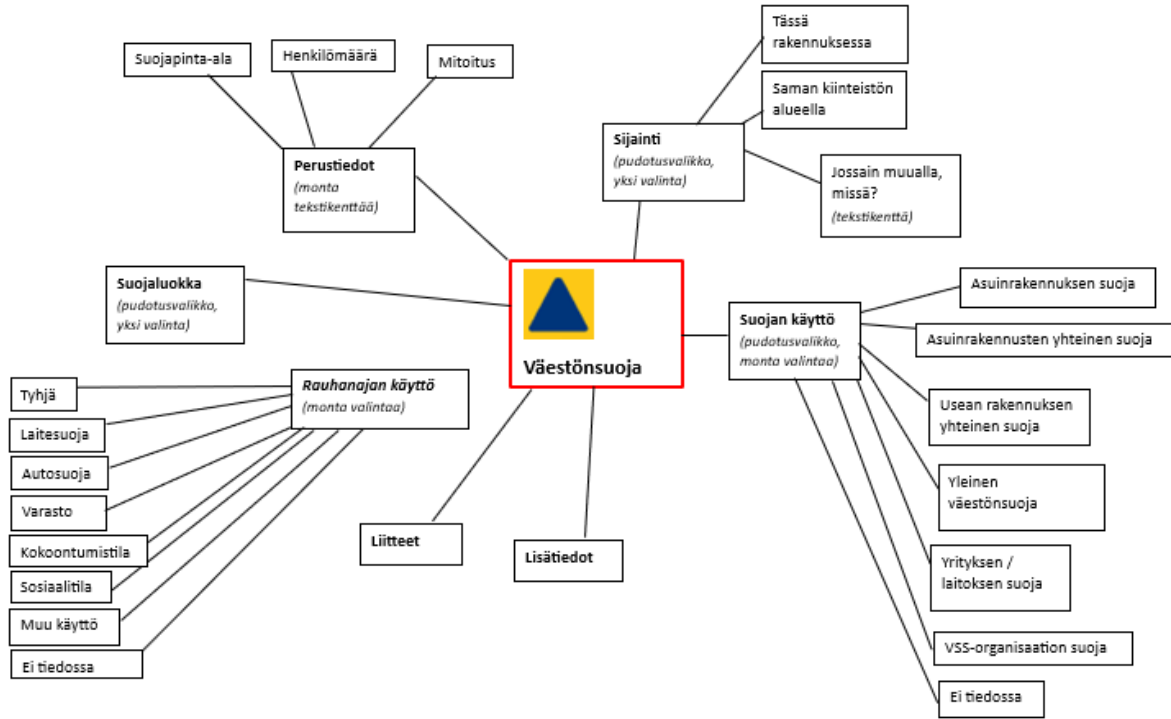
Kyselyssä esille tullut Merlot-tietojärjestelmää koskeva ongelma, jossa tietojen päivityksen yhteydessä valvonnan tallentamat tiedot häviävät, kun niiden tilalle siirretään rakennusvalvonnasta tulevat rekisteritiedot, on ollut tiedossa. Ongelma on nykyiselläänkin olemassa ja tarkoittaa käytännössä sitä, että kun esimerkiksi rakennusten omistajia, teknisiä tietoja tai paikkatietoja on järjestelmään korjattu, ne häviävät eräajoissa. Ongelma on pyritty ratkaisemaan tulevassa Onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmässä (OE) siten, että järjestelmän rekisterissä säilytetään eri tietolähteistä tulevat tiedot.

Väestönsuojatietoja varten ei ole suunniteltu erillistä tietojärjestelmää. Uudessa Onnettomuuksien ehkäisyn tietojärjestelmässä on erillinen osio väestönsuojatiedoille. Ensimmäisessä vaiheessa OE-järjestelmään tullaan siirtämään mm. seuraavat tiedot: suojapinta-ala, henkilömäärä, mitoitus, suojaluokka, sijaintitiedot, suojan käyttö, rauhanajan käyttö sekä muut lisätiedot. Jatkokehityksen 3. vaiheessa järjestelmään toteutetaan laajempi tietosisältö, joka määritellään tarkemmin vaiheen suunnittelussa. Kaaviokuvassa 7 on esimerkki OE-järjestelmän mahdollisesta tietosisällöstä. OE-järjestelmän kehitystyö jatkuu vuoden 2025 ajan ja järjestelmän käyttöönotto on tarkoitus aloittaa vuoden 2026 alussa, jonka jälkeen kehitystyö jatkuu edelleen.

Tietojärjestelmäasiantuntijan mukaan lainsäädännön kehittämisessä tulisi huomioida väestönsuojien ohella koko pelastustoimen tiedonhallinta. Nykyinen rekistereitä käsittelevä lainsäädäntö ei riitä tämän päivän tarpeisiin.

Tällä hetkellä ei ole suunnitelmia kehittää väestön varoittamiseen, väestönsuojien paikantamiseen ja kartalla visualisointiin Ukrainassa käytettyjen kaltaisia sovelluksia. Nyt toteutetaan yhtenäisen tietopohjan mahdollistavia kansallisia tietojärjestelmiä. Uudet kansalliset tietojärjestelmät mahdollistavat

jo osaltaan tietojen hyödyntämisen. Väestölle suunnatut tuotteet ja reaaliaikainen tilannekuva vaativat vielä jatkosuunnittelua.

Kaavio 7. Esimerkki OE-järjestelmän väestönsuojatiedoista

Rakennusvalvonnan Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (Ryhti) kokoaa yhteen rakentamisen ja alueidenkäytön tiedot valtakunnallisesti. Järjestelmän kansallinen käyttö on aloitettu ja OE-järjestelmän kytkennästä siihen on jo sovittu. Nykyisellään Ryhti välittää Väestötietojärjestelmästä (VTJ) saatavaa tietoa. Myös vanhat olemassa olevat tiedot sisältyvät näihin tietoihin. Ryhti-järjestelmän tulevaisuuden jatkokehityksen myötä sen odotetaan myös yhtenäistävän ja parantavan olennaisesti datan laatua.

Väestönsuojien piirustusten siirrosta haastatellulla tietojärjestelmäasiantuntijalla ei ollut tietoa. Piirustusten mahdollinen välittäminen on oletettavasti osa Ryhti-järjestelmän jatkokehitystä. Tulisi suositella, että piirustukset voisi tarvittaessa toimittaa standardoidulla tiedonsiirrolla pelastusviranomaiselle.

Ryhti on yksisuuntainen tietolähde rakennusvalvontaviranomaiselta pelastusviranomaiselle. Järjestelmää tulisi kehittää siten, että siinä olisi kaksisuuntainen tiedonsiirron mahdollisuus. OE-järjestelmässä on varauduttu Ryhdin tietosisällön laajenemiseen tulevaisuudessa.

7.2 Ympäristöministeriön asiantuntijan temahaastattelu

Ympäristöministeriön kanssa sovittiin, että heidän tietojärjestelmäasiantuntijansa erityisasiantuntija Jaakko Rastan haastattelu tehdään sähköpostikyselyä.

Asiantuntijan mukaan uudisrakentamisessa väestönsuojien rakentamisen ja purkamisen rekisteröinti toimii lupaprosessin kautta. Korjausrakentamisessa rekisteröinti hoidetaan pääosin lupaprosessin kautta tai mikäli rakennus tai rakennuskohde ei vaadi erillistä lupaa, kunnan viranomaisten toimesta. Vastaava menettely koskee myös purkutilanteita.

Väestönsuojatietoja kerätään nykyisin RH-lomakkeella (rakennushankeilmoitus), jonka sisältämät tiedot eivät välttämättä riitä pelastusviranomaisten tarpeisiin. Kuntien rakennusvalvontojen ja pelastusviranomaisten välisen tiedonvaihdon toimivuudesta asiantuntijalla ei ollut tietoa. Ryhti-tietojärjestelmään tallennetut tiedot ovat välittömästi pelastuslaitoksen saatavilla.

Ryhdin kehityksessä on otettu huomioon väestönsuojelussa tarvittava tietosisältö ja tiedon käsittely. Tiedot rakennuksista ja rakennuskohteista toimitetaan rakentamislain 72 ja 73 §:n nojalla Ryhtiin. Tiedot kerätään rakentamislain 60, 61 ja 69 §:n nojalla luvitusvaiheessa.

Pelastusviranomaisilla sekä Häätäkeskuslaitoksella on tiedonsaantioikeudet Ryhdin tiedoista Ryhti-lain 10 §:n nojalla. Tiedot saadaan maksutta ja tiedonsaantioikeus kattaa salassa pidettävät tiedot. Valmis-teilla olevalla rakentamislain 60, 61 ja 69 §:n nojalla annettavalla asetuksella säädetään, mitä tietoja rakentamisesta voidaan kerätä luvitusvaiheessa. Nämä tiedot sisältävät väestönsuojatietoja, rakennuspiirustuksia sekä muuta keskeistä tietoa rakennuksista. Tiedot kerätään yhteen toimivassa ja ko- neluettavassa muodossa.

Asiantuntijan mukaan Ryhdin kautta tapahtuva tietojenvaihto on vasta alkamassa, joten tietojenvaihdon kehittämistarpeita on vielä hankala arvioida. Rakentamislain osalta muutoksien käsittely on vielä kesken eduskunnassa ja lisämuutoksia saattaa tulla lisää, joten myös säädösten kehittämistarpeen arviointi on vaikeaa.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (Ryhti) parantaa viranomaisten välillä tapahtuvaa tiedonvaihtoa, kun viranomaiset, ml. pelastuslaitokset, saavat rakennusten tiedot suoraan rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Myös mahdolliset muutokset rakentamisessa päivittyvät tietojärjestelmään.

Asiantuntija arvioi seuraavasti väestönsuojien säädöksen selkeyttä:

Mitoituksen osalta pelastuslaissa todetaan ainoastaan, että väestönsuojan on oltava riittävä rakennuksen käyttäjiä varten. Valtioneuvoston asetus väestönsuojista (2 §) säättää väestönsuojan varsinaisen suojatilan koon laskentaperusteita. Tämä säännös on selkeä, ja sen avulla väestönsuojan varsinaisen suojatilan koko suhteessa rakennuksen yhteenlaskettuun kerrosalaan on mahdollista laskea yksiselitteisesti.

Rakentamisvelvollisuuden osalta pelastuslain 71 §:n 2 momentti säättää selkeästi, milloin rakennuksen yhteyteen on rakennettava väestönsuoja (1200 neliometriä).

Teknisten säädösten osalta valtioneuvoston asetuksessa väestönsuojan laitteista ja varusteista määritellään selkeästi laitteiden ja laitteistojen tekniset vaatimukset.

Vapautusten myöntämisestä säättävä pelastuslain 75 § on melko tulkinnanvarainen. Lain esitöissä kuitenkin määritellään tarkemmin perusteita vapautuksen ja helpotuksen myöntämiselle. Esitöiden mu-

kaan esimerkiksi tavallista korkeampina rakennuskustannuksina voitaisiin pitää sitä, että väestönsuojan rakentamisen kustannukset olisivat yli neljä prosenttia rakennuksen kokonaiskustannuksista. 75 § jättää kuitenkin myös rakennusvalvontaviranomaiselle harkinnanvaraa.

Rakennuksen käyttäjien turvallisuuteen tai terveyteen vaikuttavan muutostyön rakennusluvan tarve on asiantuntijan mukaan jossain määrin tulkinnanvarainen. Mikäli muutostyö on merkittävä, ja se vaikuttaa rakennuksen terveellisyteen ja turvallisuuteen, lupakynnys ylittyy. Rakennusvalvontaviranomainen arvioi luvan tarvetta sen mukaan, miten vähäisenä tai merkittävänä väestönsuojaan tehtävää muutostyötä pidetään.

Kysyttäessä asiantuntijalta rakennusluvan tarvetta väestönsuojan ilmanvaihtolaitteen korvaustilanteessa, hän arvioi, että tällaisessa tilanteessa rakennusvalvontaviranomainen tuskin edellyttää rakentamislupaa. Asiantuntijan mukaan väestönsuojan ilmanvaihtolaitteen korvaaminen uudella ilmanvaihtolaitteella on laitteen uusimista, joka on rakentamisen lainsäädännön näkökulmasta kunnossapitoon verrattavaa työtä, eikä yksistään laukaise rakentamisluvan tarvetta.

8 Väestönsuojan tarkastajien pätevyysvaatimukset -palaveri

Havainto siitä, että väestönsuojan määräaikaisessa toimintakunnan tarkastamisessa ei ole tehty aina tiiveyskoetta, oli yllätys ja osoitti että tarkastustoiminta ei ollut kaikilta osin lainsäätäjän tarkoittaman mukaista. Se oli yksi vahva peruste laatia sisäministeriön ohje väestönsuojan määräaikaisesta toimintakunnan varmistamisesta sekä kunnossapidosta.

8.1 Väestönsuojan tarkastajien pätevyysvaatimukset, palaveri

Väestönsuojan tarkastajien pätevyysvaatimukset palaveriin 2.5.2024 osallistujat: Taneli Rasmus, Pekka Talaskivi, Jarkko Häyrinen, Ira Pasi ja Janne Koivukoski. Palaverissa esiteltiin malli väestönsuojan tarkastajan tarvelähtöiselle pätevyydelle, jota hallinnoi Rakennus- LVI- Ja kiinteistöalan henkilöpätevydet FISE Oy (jatkossa FISE). FISE hallinnoi useita rakennetun ympäristön pätevyksiä (mm. paloturvallisuussuunnittelija) ja on yleisesti tunnettu sekä voittoa tavoittelematon yritys.

Esitelty malli perustui FISE:n yleiseen toimintatapaan ja jakautui kahteen pätevyysluokkaan (tavanomainen ja vaativa). Luokat jakaisivat tarkastukset suojien määräaikaistarkastukseen (tavanomainen) ja luvanvaraiseen rakentamiseen liittyviin tarkastuksiin sekä tavanomaisesta koon tai tekniikan puolesta poikkeavien suojien määräaikaistarkastuksiin (vaativa). Kuvattu pätevyys on väestönsuojan tarkastajan pätevyyden kuvaus, ei tarkastuksen sisällön kuvaus. Ohjeet ja säädökset muuttuvat, joten pätevyyden kuvauksen tulee olla yleisellä tasolla ja perustua tarpeeseen. Esitetystä pätevyyden kuvauksen luonnoksessa ohjattavuus pysyy viranomaisten hallinnassa.

FISEn hallitus on perustanut väestönsuojan tarkastajan pätevyyden syksyllä 2024 ja asettaa pätevyyslautakunnan.

Pätevyysluokkia on kaksi - **tavanomainen** ja **vaativa**, koska ei ollut mahdollista määrittää yhtä tarkoituksenmukaista tasoa kaikille tarkastuksille. Uudisrakentamiseen ja vanhoihin suojiin tarvitaan osamista, jota ei ole mahdollista edellyttää kaikilta.

Väestönsuojan tarkastajan (VST) pätevyys

Yleiskuvaus

Väestönsuojan tarkastaja (VST) on alan tarvelähtöinen pätevyys. Pätevyys soveltuu käytössä olevan väestönsuojan määräaikaistarkastukseen (Tavanomainen) sekä uuden väestönsuojan käyttöönottotarkastukseen ja muiden kuin Tavanomainen -luokan suojien määräaikaistarkastukseen (Vaativa).

Väestönsuojille tehtävän aistienvaraisen ja rakennetta rikkomattoman tarkastuksen tavoitteena on tuottaa vaadittavat tiedot kiinteistön omistajalle ja pelastusviranomaiselle väestönsuojan rakennusteknisestä kunnosta, laitteistojen kunnosta, varusteista, suunnitelmista ja korjaustarpeista sekä edellisiin kohtiin liittyvistä toimenpide-ehdotuksista.

Pätevöitynyt väestönsuojan tarkastaja noudattaa tarkastuksessaan voimassa olevia säädöksiä, viranomaisohjeita, ohjeessa KH 05-00478 (2012) kuvattuja periaatteita sekä laitteisto- ja varustevalmistajien ohjeita.

Pätevyysluokat

*Tarkastustehtävän vaativuusluokat ovat: **Tavanomainen ja Vaativa.***

Tavanomaisen tason tarkastustehtävä:

S1-, K- tai vastaavaksi modernisoituja tavanomaisia suojat.

Vaativan tason tarkastustehtävä:

Muu kuin Tavanomainen-luokassa kuvatut suojat, uuden suojan käyttöönottoon ja vanhan suojan luvanvaraiseen muutokseen tai korjausrakentamiseen liittyvä tarkastus.

Moniammatillisen tarkastustyöryhmän jäsenenä toimiminen Poikkeuksellisen vaativa-luokan kohteessa.

Tutkintovaatimus

Tavanomainen:

*Vähintään soveltuvan tekniikan alan opintosuunnan aiemman tekniikan (rakennusmestari) tutkinto tai tekniikan kandidaatin tutkinto (180 op) tai muu soveltuva ja edellä lueteltuja ta-
soltaan vastaava tutkinto.*

Vaativa:

*Soveltuvan tekniikan alan opintosuunnan diplomi-insinöörin tutkinto tai insinööri ylempi AMK-
tutkinto tai insinööri AMK-tutkinto tai aiempi insinöörin tutkinto tai muu soveltuva ja edellä
lueteltuja vastaava tutkinto.*

Palaverissa todettiin, että väestönsuojaa ei tarkasteta välittömästi sen valmistuttua. Varsinainen viranomaisen määrittelemä väestönsuojan lopputarkastusprosessi puuttuu. Tästä aiheutuu ongelmia, sillä rakentajan vastuu rakennusvirheistä loppuu 10 vuoden kuluttua käyttöönotosta. Ensimmäinen väestönsuojan määräaikaistarkastus tehdään nykyisten säädösten mukaan vasta kymmenen vuoden kuluttua. Rakennuksen omistajan oikeus saada virheet korjautettua vaarantuu nykyisten säädösten puitteissa. Tarkastavan tahon puutteeseen pyritään vastaamaan pätevyysmenettelyllä. Pätevyysvaatimuksen asettaminen vastaavissa asioissa on parantanut toimintakentän suhtautumista tarkastustointintaan.

Nykyinen yleinen käytäntö on rakentajan tekemä valmistustarkastus. Tätä ei ole pidetty riittävänä, sillä monissa kohteissa on havaittu merkittäviä virheitä: suojan ovi on liian pieni, ilmanvaihtolaitteen kambi ei pääse kääntymään, lattioiden normaaliolojen tasokorotukset estävät ovien sulkemisen ja tiiveyskoetta ei voida tehdä suojan omilla laitteilla, ym.

Suojan toimintakunto on omistajan vastuulla. Omistajilla ei yleensä ole osaamista suojan rakenteista tai tarkastamisesta. Viranomaisvalvonnan tulisi taata omistajan oikeudet ja tarkastus tulisi tehdä ennen 10-vuoden takuuajan umpeutumista.

Palaverissa esitettiin, että tiiveyskoe voisi olla esimerkiksi viranomaisen hyväksymän tarkastajan tai viranomaisen hyväksymän pätevyyden omaavan tarkastajan tekemä.

Palaverissa esitettiin lisäksi, että ohjeissa voitaisiin suositella väestönsuojan tarkastusta viiden vuoden jälkeen loppukatselmuksesta, jolloin välttyään takuuajan päättymisen ongelmasta.

Säädöksissä on käytetty termiä väestönsuojan toimintakunnon tarkastus, joka tulisi tehdä suojan omia laitteita käyttämällä. Lisäksi tarkastuksen sisältö tulisi määritellä. Nykyisellään tarkastuksessa vaaditut tehtävät voivat olla kohtuuttomia tarkastajalle. Tiiveyden tarkastuksesta tulisi olla oma ohje.

Palaverissa esitettiin, että väestönsuojan suunnitteluun tulisi olla ohjeet kolmea erilaista käyttötapaa varten:

1. Suojan normaaliolojen käyttö
2. Suojan tiiveyskoe
3. Suojan käyttö suojaustilassa

Suunnittelussa tulisi huomioida kaikki kolme käyttötapaa ja mahdollistaa ne ilman suuria muutoksia tai rakenteiden purkamisia.

Nykyisin siirtyminen normaalikäytöstä suojauskäyttöön tai tiiveyskokeen tekeminen ovat työläitä tai jopa mahdottomia toteuttaa. Tämä tilanne helpottuisi, jos nämä käyttötavat otettaisiin huomioon suojan suunnitteluvaiheessa. Tarkastuksissa tiiveyskoe jää melko usein tekemättä.

9 Väestönsuojien rakentamisen ja valvonnan viranomaisohjeet

Väestönsuojien rakentamisen ja valvonnan viranomaistoiminnoista ei ole viranomaisohjeita. Säädöksillä on säädöksiä, jotka liittyvät väestönsuojien rakentamiseen ja valvontaan seuraavasti:

- Laki pelastustoimen laitteista 10/2007.

- Paloturvallisuuslaitelaki 191/2024
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.
- Pelastuslaki 379/2011.
- Sisäasiainministeriön asetus väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta 506/2011
- Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011
- Valtioneuvoston asetus väestönsuojan laitteista ja varusteista 409/2011
- Valtioneuvoston asetus väestönsuojista 408/2011

10 Suosituksia

Esiselvityksessä tuli esille useita viranomaistoimintojen ongelmia ja asioita, joiden ratkaisemiseen ja toiminnan kehittämiseen esitetään seuraavia suosituksia.

Väestönsuojien rakentamisen ohjaus, sääntely ja valvonta.

- Väestönsuojien teknisiä säädöksiä tulee tarkentaa ja niiden tulee olla selkeitä.
- Väestönsuojan koon määrittäminen oppilaitos- ja hoitolaitoskohteissa sekä kohteissa, joissa henkilömäärä vaihtelee, tulee olla lakitasolla ja perustua henkilömäärään.
- Poikkeuksien ja varsinkin helpotusten myöntämisen ohjeistusta tulee selkeyttää.
- Rakentamisen suunnittelussa tulisi huomioida varavoiman kytkentämahdollisuudet sekä käytössä olevat tietoliikenneverkot.
- Väestönsuojan purkamisesta pitää aina tehdä merkintä tietojärjestelmään ja ilmoitus pelastusviranomaiselle. Yhteissuojan osalta purkamisen tulee olla luvanvaraista.
- Käyttöönottokatselmuksen tulisi olla kattava, jotta ongelmat eivät nousisi esiin vasta myöhemmin määräaikaistarkastuksessa.
- Rakentamisen suunnittelun laatua tulee parantaa ja tarkentaa käyttöönottovaiheen tarkastusta ennen kuin käytönaikainen valvonta siirtyy pelastusviranomaiselle. Erityisesti viiden vuoden määräajan valvontaa tulisi tehostaa tapauksissa, joissa on sallittu rakennettavaksi kahta tai useampaa rakennusta varten yhteinen väestönsuoja.
- Selkeät ohjeet väestönsuojien rakennuslupaprosesseihin.
- Pelastuslaitoksen ja rakennusvalvonnan välille olisi suositeltavaa laatia valtakunnalliseen malliin perustuva yhteistoimintasopimus, jolla yhtenäistettäisiin ja vakiinnutettaisiin yhteistoiminnan muotoja. Tiedonvaihtoa pelastustoimen ja rakennusvalvonnan välillä tulee kehittää.
- Pelastusviranomaisella tulee olla mahdollisuus saada tarvittaessa väestönsuojan piirustukset sähköisessä muodossa.
- Käyttöönotto- ja määräaikaistarkastuksen tarkastajalla tulee olla sertifikaatilla tai pätevyystodistuksella osoitettu osaaminen, joka tulisi velvoittaa lainsäädännössä.
- Väestönsuojan tarkastustietojen valvonnan tulee olla osa palotarkastuksen sisältöä.

Väestönsuojia koskevien tietojen taltiointi tietojärjestelmiin ja tietojen ylläpito

- Väestönsuojatietojen käsittelyn lainsäädäntöä tulee tarkentaa. Tietojen julkisuudesta tulee olla selkeä ohjeisto.

- Väestönsuojatietojen taltiointiin tulee olla kansallisesti yhtenäinen tietojärjestelmä rakennusvalvonnassa sekä pelastustoimissa.
- Tietojärjestelmien välisen sähköisen tiedonsiirron tulee olla kaksisuuntaista ja standardimuotoista.
- Valvonta- ja tarkastustoiminnan tietojärjestelmien tietosisältöjen sekä taltiointijärjestelmien tulee olla yhteen toimivia.

Muita esityksiä kyselyiden perusteella

- Omatoimista varautumista tulisi kehittää ja jokaisessa kiinteistössä tulee olla osaamista väestönsuojan käyttämiseen sekä käyttökuntoon saattamiseen.
- Käyttönoton suunnitteluvaihe selkeämmin lainsäädäntöön.
- Kiinteistön väestönsuojalle tulee nimetä vastuuhenkilön (väestönsuojan hoitaja).
- Sisälle suojautumisesta ja tilapäisistä suojista tulisi olla selkeät ohjeet/suunnitelmat.
- Väestönsuojattomien lähiöiden suojautumismahdollisuuksista tulisi tehdä selvitys.
- Väestön varoittamiseen sekä lähimmän väestönsuojan paikan esittämiseen tulisi olla mobiilipohjainen paikkatietojärjestelmä (Ukrainan kokemukset). Väestön varoittamisen säädöstaso tulee tarkastaa.
- Väestönsuojelun tiedotusta ja poikkeusolojen aikaisia viestintäkanavia tulee kehittää.
- Väestönsuojelun asemaa ja resursseja tulisi kehittää yhteiskunnassa.

11 Yhteenveto ja johtopäätöksiä

Poikkeusolojen väestönsuojelun perusta luodaan jo normaalioloissa omatoimisella varautumisella sekä pelastustoiminnan riittävällä resursoinnilla, suorituskyvyillä ja toimivalla yhteistyöllä muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa. Erikoisosaamista tai -kalustoa ja muita välineitä ei välttämättä ole mahdollista hankkia tilanteen kehittyessä nopeasti. Varautumisen tulee perustua normaaliolojen toimintoihin ja järjestelyihin. Varautumisen ylläpidon pitää olla osa normaaliolojen prosesseja. Poikkeusolojen toiminnot pitää olla mahdollisia jo normaalioloissa, sillä poikkeusoloissa käytettävissä olevat resurssit ja olosuhteet ovat huonommat kuin normaalioloissa.

Omatoiminen varautuminen on ensisijaista, sillä viranomaisresurssein hoidetaan elintärkeän kriittisen infrastruktuurin ylläpito sekä vakavimpien tapahtumien pelastustoiminta. Materiaalinen varautuminen poikkeusoloihin on tärkeää.

Väestönsuojan suunnittelun laatua erityisesti tiiveyskokeen tekemistä varten tulee selkeyttää lisäämällä suunnitelmiin kolmas suunnitelma perinteisen kaksivaiheisen suunnitelman lisäksi. Kun suunnitteluohjeisiin on kirjattu vaatimus, että väestönsuoja tulee suunnitella siten, että tiiveyskoe voidaan vaivatta tehdä määräaikaistarkastuksen yhteydessä, niin tiiveyskoe on helpompi toteuttaa määräaikaistarkastuksessa.

Kyselyn ja teemahaastattelujen perusteella väestönsuojien määräaikaista toimintakunnon varmistamista tekevien palveluntarjoajien osaamisessa on hyvin paljon laadullisia eroja. Kyselyn vastauksissa esitettiin ongelmana se, että väestönsuojan tarkastajilta puuttuu yleisesti tunnustettu pätevyys. Vastauksissa toivottiin, että väestönsuojan tarkastajille asetettaisiin pätevyysvaatimukset.

Selvityksessä tehdyssä teemahaastattelussa selvitettiin pätevyyden tunnustamisen mahdollisuutta FISE-sertifioinnin kautta. FISEn hallitus on perustanut pätevyyden syksyllä 2024 ja on asettamassa pätevyyslautakuntaa. FISE-pätevyysluokkia on kaksi - tavanomainen ja vaativa. Väestönsuojien tarkastajan sertifiointia voi jo hakea Eurofins Expert Services Oy:n Rakentamisen sertifiointipalvelun kautta. Väestönsuojien tarkastajan sertifiointi on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat väestönsuojien määräämis- ja käyttöönottotarkastuksissa tai väestönsuojien laiteasentajina.

Henkilösertifioinnin tavoitteena on varmistaa, että väestönsuojien tarkastusten laatu on määräysten, ohjeiden ja suunnitteluasiakirjojen mukainen. Väestönsuojien tarkastuksen statusta tulisi nostaa tarkastuslaitoksen tekemän tarkastuksen suuntaan, kuten paloilmoittimissa ja sprinklereissä on käytäntönä. Tarkastajien sertifiointi on vähimmäisvaatimus. Lainsäädännössä tulisi asettaa vaatimus, että vain sertifioitu taho voi suorittaa tarkastuksen.

Myös väestönsuojien tarkastusasiakirjoille toivottiin yhtenäistä sisältöä sekä sitä, että tarkastuksessa tehdyt havainnot kirjattaisiin asiakirjoihin ja tallennettaisiin sähköisiin tietojärjestelmiin. Lainsäädännön kehittämisessä tulisi ottaa huomioon väestönsuojien tietojärjestelmäasiat. Säädöksiä järjestelmien sisällöstä tulisi kehittää ja tarkentaa. Nykyisen lainsäädännön väestönsuojatietojen käsittelyn tarkkuus ei ole riittävä. Erityisesti tietojen julkisuuden osalta tulisi olla selkeä ohjeisto.

Väestönsuojien määräämisestä toimintakunnan varmistamisesta sekä kunnossapidosta toivottiin sisäministeriön ohjetta. Termi ”väestönsuojien toimintakunnan tarkastus” on johdettavissa sisäministeriön asetuksesta (SMA 506/2011, 20 §). Termi, joka kuvaa hyvin tarkastuksen tarkoitusta, pitäisi saada juurrutettua puhekieleen, säädöksiin ja ohjeistoon. Erityisesti sana ”toimintakunto”, sisältää ajatuksen, että väestönsuoja on kokonaisuutena sellaisessa kunnossa, että se on käytettävissä suojautumiseen. Tämän varmistamiseksi väestönsuojien toimintakunto tulee testata kokonaisuudessaan tarkastuksessa.

Pelastustoimen valvonta on riskiperusteista, jolloin asuinrakennukset eivät yleensä kuulu valvonnan piiriin ja ne ovat paloturvallisuuden itsearvioinnin piirissä. Väestönsuojien ensimmäisen määräämis-tarkastuksen ajankohtaa esitettiin kyselyn perusteella aikaistettavaksi viiteen vuoteen sillä rakentajan vastuut rakennusvirheistä loppuvat 10 vuoden kuluttua loppukatselmuksesta.

Ensimmäisen määräämisaikataulun aikaistamista viiteen vuoteen rakentajan vastuun varmistamiseksi ei nähty esiselvityksessä ratkaisuna ongelmaan. Ongelma tulisi ennaltaehkäistä parantamalla rakentamisen suunnittelun laatua ja tarkentamalla käyttöönottovaiheen tarkastusta. Tällöin rakennusurakoitsijan vastuu väestönsuojien tarkastuksessa havaittujen puutteiden korjauksista säilyy, koska rakennusvalvonta edellyttää puutteiden korjaamista ennen käyttöönotto- tai loppukatselmusta. Samoin suunnittelijalta voidaan edellyttää täsmennystä suunnitelmiin, mikäli suunnitelmissa on puutteita tai ne ovat joiltakin osin toteutuskelvottomia.

Tämän selvityksen tuloksena saadut havainnot olivat pääosin yhteneviä sisäministeriön aiemmin julkaiseman nykytilaselvityksen kanssa. Esille tuli se, että väestönsuojien määräämisestä kunnossapidosta ei ole aina huolehdittu ja väestönsuojien käyttöönottosuunnitelmat puuttuvat melko yleisesti.

Kun taloyhtiöt ovat luopuneet talokohtaisista talonmiehistä ja siirtyneet huoltoyhtiöiden käyttöön, rakennuksessa oleva ja sen ominaisuudet tunteva vastuuhenkilö puuttuu. Pelastustoimelle osoitettussa kyselyssä tuotiin esille se, että tehtävään perehdytetyn vastuuhenkilöiden nimeäminen tulisi olla velvoittavaa, sillä huollosta vastaavilla yhtiöillä voi olla kymmeniä kohteita hoidettavana ja äkillisen

tarpeen ilmetessä rakennuksessa ei ole ketään, joka tuntisi väestönsuojan tekniikan. Kyselyssä tuli esille, että kiinteistön omistajien tietoisuus omistajan velvoitteista ja väestönsuojasta on puutteellista. Kiinteistöjen omistajien omien velvoitteiden tietoisuus on selvityksen perusteella huonoa esimerkiksi vuosihuollon järjestämisestä, määräaikaistarkastuksista ja asukkaiden sekä henkilöstön informoinnista. Ukrainan sotatilanne on vaikuttanut väestönsuojiiin suhtautumiseen. Tietoisuuden myötä väestönsuojien kunnon on havaittu hieman parantuneen ja kiinteistöjen omistajat ovat ryhtyneet kiinnittämään niihin enemmän huomiota.

Selvityksen perusteella ei ole mahdollista tehdä tarkkaa analyysia aluekohtaisista eroista käytännössä ja säädösten soveltamisessa, sillä selvityksestä käy ilmi, että eroja on pelastuslaitoskohtaisessa soveltamisessa, mutta suurimmat erot ovat paikallisia eri kunnallisten rakennusvalvontojen välillä. Erot selittyvät sillä, että joillakin rakennusvalvonnoilla on paljon väestönsuojarakentamiseen liittyvää toimintaa ja toiminnoille on muodostunut selkeät rutiinit, jotka sisältävät myös kiinteän yhteydenpidon pelastusviranomaiseen. Rakennusvalvonnat, joilla on harvoin väestönsuojarakentamiseen liittyvää toimintaa joutuvat tekemään usein yksittäisratkaisuja ja ne voivat erota toisistaan paljonkin.

Pelastustoimen kyselyssä tuli esille, että rakennusvalvonnat eivät ole aina tiedostaneet pelastustoimen muuttuneita säädöksiä ja että rakennusvalvonnoissa on jopa joskus havaittu lainvastaisia menettelyjä poikkeusten ja helpotusten käsittelyssä. Lisäksi pelastustoimen puolelta esitettiin toive, että rakennusvalvonnan tulisi tehostaa viiden vuoden määräajan valvontaa tapauksissa, joissa on sallittu rakennettavani yhteinen väestönsuoja kahta tai useampaa rakennusta varten.

Väestönsuoja-hankkeen raportti tukee varautumista monella tavalla. Sen perusteella voidaan laatia viranomaisohjeita väestönsuojien rakentamisen ohjaamiseen ja valvontaan sekä valmistella säädös- ja muutoksia. Se edistää erilaisten toimijoiden kykyä varmistaa väestönsuojien asianmukainen kunnossapito. Raportin tuella voidaan järjestää väestönsuojien normaaliolojen tarkastustoimintaa ja valvontaa, jotta väestönsuojat ovat teknisesti käyttöönotettavissa poikkeusoloissa. Lisäksi raportti nostaa esille suosituksia siitä, miten on mahdollista parantaa väestönsuojien parissa toimivien tahojen yhteistyötä ja eri tahojen välistä tiedonvaihtoa.

Ukrainan sotatilanne ja siellä käytetyt väestön suojausmenetelmät aiheuttavat kehityshaasteita Suomeen (väestölle suunnitelluille) varoitusjärjestelmille. Niiden uusimiseen ja kehittämiseen tulisi suunnata resursseja, hyödyntää uusinta käytössä olevaa teknologiaa sekä ottaa oppia Ukrainasta.

Nyky-yhteiskunnan toiminnassa tarvitaan sähköä lähes kaikkialla ja väestönsuoja ei ole tässä suhteessa poikkeus. Suojautumisen aikana sähkön tarve saattaa olla välttämätöntä. Siksi väestönsuojissa tulee huolehtia sähkönsyötön varmentamisesta. Varavoiman käyttömahdollisuus tulisi sisällyttää suunnitelmiin ja toteutukseen. Varavoiman mahdollistaminen väestönsuojaan ei aiheuta kovin merkittäviä suojakohtaisia kustannuksia. Ilmanvaihtokoneisiin tulisi välittömästi saada vaihtoehtoinen virransyöttömahdollisuus jatkojohdon avulla. Suojasta tulisi olla varavirransyötön läpivientimahdollisuus ja kytkentäpiste suojan ulkopuolella. Suojan varusteisiin tulisi lisätä rakennuksesta ulos ulottuva jatkojohto. Sähköjakelu suojan sisällä olisi mahdollista suojattavien omilla jatkojohdoilla. Ilmanvaihtokoneisiin tulisi tarjota valmistajien toimesta jälkiasennettavia korjaussarjoja varavirransyöttöä varten, jolloin katettaisiin myös vanha suojakalusto.

Rakennusvalvonnan kommentteissa esitettiin huoli lasin yleisyydestä nykyisessä rakennuskannassa. Rakennuksen vieressä tapahtuva räjähdys voi aiheuttaa enemmän vammoja ja kuolonuhreja kuin osuma. Jos esimerkiksi sairaaloiden toimintaa jatketaan kriisin aikana, niin olisi hyödyllistä suunnitella

osastoille ”suojakäytäviä”, jonne sängyt voitaisiin siirtää nopeasti. Tällöin oltaisiin turvassa ikkunoiden sirpalevaikutukselta. Aikaisemmin väliseinärakenteina käytettiin tiiltä tai betonia, jolloin seinät antoivat kipsilevyseiniä paremman sirpalesuojan. Lisääntynyt turvalasin käyttö parantaa turvallisuutta, sillä se hajoaa muruiksi, joskin räjähdyspaine saattaa aiheuttaa tilaan ”lasisirpalesuihkun”.

Laajenevien kaupunkien lähiöissä ei ole riittävästi väestönsuojia. Lähimpään suojaan voi olla kilometrejä matkaa, eikä suojassa ole tarpeeksi suojapaikkoja lähialueen väestölle. Lähiöt voivat kuitenkin olla mahdollisten pommien harhautumisalueella. Kaupunkirakenteiden tiivistäminen aiheuttaa myös haasteita. Kaavoitetut tontit voivat olla niin pieniä, että rakennukset voidaan rakentaa ilman väestönsuojaa. Tämä on johtanut siihen, että uusille pientalo- tai rivitaloalueille ei välttämättä rakenneta väestönsuojia. Samassa taloyhtiössä voi olla useita tontteja. Tämä on yleisesti tunnettu suojan rakentamisvelvoitteen kiertämistapa.

12 Liitteet

Liite 1. Webropol-kysymykset pelastuslaitoksille

Liite 2. Webropol-kysymykset rakennusvalvontaviranomaisille

Lähteet

Laki hyvinvointialueesta 611/2021

Laki pelastustoimen laitteista 10/2007.

Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.

Pasi I., Häyrynen J. Väestönsuojien nykytila Suomessa. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:57, Valtioneuvosto 2023

Pelastuslaki 379/2011.

Sisäministeriö. 2023. Kansallinen riskinarvio 2023. Helsinki: Sisäministeriö

Sisäasiainministeriö. 2010. Perustelumistio sisäasiainministeriön asetukseen (506/2011) väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta

Sisäasiainministeriön asetus väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta 506/2011

Sisäministeriön julkaisuja 2023:1. Valtakunnalliset strategiset tavoitteet pelastustoimen järjestämiselle vuosille 2023–2026

Valmiuslaki 1552/2011.

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011

Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston puolustuselonteko. Helsinki: Valtioneuvosto

Valtioneuvosto. 2022. Ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta. Helsinki: Valtioneuvosto

Valtioneuvoston asetus väestönsuojan laitteista ja varusteista 409/2011

Valtioneuvoston asetus väestönsuojista 408/2011

VSS-suojat viranomais selvitys

Liite 1.

Tässä kyselyssä kysymykset sivuilla 2–7 koskevat lähinnä pelastusviranomaisen valvontatoimintaa. Kysymykset sivulta 8 alkaen koskevat rakennusvalvontaan liittyvää kuulemismenettelyä.

Vastaajan yhteystiedot:

- Etunimi
- Sukunimi
- Matkapuhelin
- Sähköposti
- Virkanimike
- Pelastuslaitos

Onko näkemyksenne mukaan pelastuslaitoksella riittävät tiedot alueenne väestönsuojista pelastuslain PeLl 64 §:ssä säädettyä väestönsuojelutehtävää varten?

Anna numeerinen arvio käytettävissä olevien tietojen riittävydestä.

Arviosi tietojen riittävydestä. Ei lainkaan 0.....10 erinomaiset tiedot.

Kerro vapaasti perusteet antamallesi arviolle

Tarkista alueesi suojapaikkojen määrä oheisesta taulukosta, jossa on väestönsuojaselvityksen (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:57) tulokset.

Hyvinvointialue	Asukasmäärä	Suojapaikkojen määrä	% osuus	Väestönsuojien määrä
Ahvenanmaa	30 344	21014	69 %	260
Etelä-Karjala	126 107	101 960	81 %	1 298
Etelä-Pohjanmaa	191 762	92 686	48 %	1 290
Etelä-Savo	131 688	102 412	78 %	1 456
Helsinki	658 457	883 161	134 %	4 961
Itä-Uusimaa	99 073	64 394	65 %	733
Kainuu	71 255	45 258	64 %	649
Kanta-Häme	170 213	115 753	68 %	1 383
Keski-Pohjanmaa	67 915	43 672	64 %	549
Keski-Suomi	272 683	186 773	68 %	2 460
Keski-Uusimaa	201 854	120 257	60 %	1 692
Kymenlaakso	161 391	123 116	76 %	1 685
Lappi	176 494	124 437	71 %	1 747
Länsi-Uusimaa	478 919	460 004	96 %	4 032
Pirkanmaa	527 478	536 466	102 %	5 776
Pohjanmaa	176 041	127 443	72 %	1 482
Pohjois-Karjala	163 281	97 527	60 %	1 274
Pohjois-Pohjanmaa	415 603	320 297	77 %	3 720
Pohjois-Savo	248 363	211 705	85 %	2 520
Päijät-Häme	205 124	159 383	78 %	2 328
Satakunta	214 281	152 921	71 %	1 696
Vantaa ja Kerava	276 438	313 028	113 %	3 099
Varsinais-Suomi	483 477	386 759	80 %	4 412
Yhteensä	5 548 241	4 790 426	86 %	50 502

Alueenne asukasmäärä vuoden 2022 lopussa
Laskennallinen vss-suojapaikkojen määrä

Missä vaiheessa pelastusviranomainen saa tyypillisesti tiedon rakennettavista väestönsuojista alueellanne?

Ei lainkaan
Luvan hakemusvaiheessa
Pelastuslain 81 a § mukaisen tarkastuksen yhteydessä
Pelastuslaitos saa tiedon rakennusvalvontaviranomaiselta, käyttöön-ottoluvan myöntämisen jälkeen.
Myöhemmin rakennustietojen päivittyessä pelastuslaitoksen valvontajärjestelmään (Merlot, Wisemaster)

Kuvaa lyhyesti tiedonsaantitapoja

Kuinka väestönsuojat on huomioitu pelastuslaitoksen pelastuslain 79 § mukaisessa valvontasuunnitelmassa? Kohdistetaanko väestönsuojien varusteisiin ja laitteisiin järjestelmällisesti valvontaa vastaavalla tavalla kuin muihin pelastuslain 12 § mukaisiin laitteisiin osana riskiperusteista valvontaa? (vapaa sana)

Kerääkö pelastuslaitos pelastuslain 78 § mukaisen valvonnan yhteydessä tietoja pelastuslain 64 § mukaista väestönsuojelun varautumistehtävää varten? (vapaa sana)

Väestönsuojien nykytilaselvityksessä selvitettiin väestönsuojan käyttöönottoa ja käyttöä heikentäviä tekijöitä. Onko pelastuslaitoksella uusia havaintoja tai huomioita, jotka ovat syntyneet pelastuslain 78 § mukaisen valvonnan yhteydessä? (vapaa sana)

Mikä on mielestäsi suurin ongelma väestönsuojien viranomaisvalvonnassa (Vapaa sana)?

Miten kehittäisit valvonnan säädöksiä (Kerro lyhyesti)?

Pelastusviranomaisen kuuleminen

PelL 71.4 §

Rakentamisluvan myöntävä viranomainen voi pelastusviranomaista kuultuaan sallia rakennettavaksi kahta tai useampaa rakennusta varten yhteisen väestönsuojan, jos se rakennetaan viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta. Rakentamisluvan myöntävä viranomainen voi sallia yhteisen väestönsuojan rakennettavaksi myöhemminkin kuin viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta, jos siihen on perusteltu syy eikä poikkeuksen tekeminen olennaisesti heikennä suojautumismahdollisuuksia.

Vuosittain käsiteltävät pelastuslain 71.4 § mukaisen väestönsuojan rakentamisvelvoitteen siirtämiseen myöhemmin rakennettavaan yhteiseen väestönsuojaan liittyvät kuulemiset pelastuslaitokselle, anna lukumääräarvio.

Kuulemisten lkm/vuosi (arvio)

Pelastusviranomaisen kuuleminen

PelL 75.1 §

Rakentamisluvan myöntävä viranomais voi pelastusviranomaista kuultuaan yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen laissa säädetystä väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta, jos väestönsuojan rakentamisesta aiheutuu tavanomaista huomattavasti korkeampia rakentamiskustannuksia suhteessa asianomaisen rakennuksen rakentamiskustannuksiin tai väestönsuojan rakentaminen ilman suuria teknisiä vaikeuksia ei käy päinsä.

Vuosittain käsiteltävät väestönsuojien rakentamisesta vapauttamista koskevat kuulemiset, PelL 75.1 § mukaisissa tapauksissa, anna lukumääräarvio.

Kuulemisten lkm/vuosi (arvio)

Pelastusviranomaisen kuuleminen

PelL 75.2 §

Rakentamisluvan myöntävä viranomais voi pelastusviranomaista kuultuaan myöntää poikkeuksen tämän lain nojalla säädetystä väestönsuojaa koskevista teknisistä vaatimuksista tai koko- ja sijaintivaatimuksesta, jos siihen on perusteltu syy eikä poikkeuksen tekeminen olennaisesti heikennä suojautumismahdollisuuksia.

Vuosittain käsiteltävät väestönsuojien rakentamista koskevat teknisiä, koko- ja sijaintia poikkeuksia koskevat kuulemiset, PelL 75.2 § mukaisissa tapauksissa, lukumääräarvio.

Kuulemisten lkm/vuosi (arvio)

Alueelliset vapautukset

PelL 75.3

Rakentamisluvan myöntävä viranomais voi pelastusviranomaista kuultuaan myöntää vapautuksen väestönsuojien rakentamisesta tietyllä alueella, jos siellä pelastusviranomaisen arvion mukaan on ennestään riittävä määrä suojapaikkoja tai väestön suojaaminen on turvattu muulla tavoin. Pelastuslaitoksen tulee kuulemisensa sekä varautumisvelvoitteensa kautta tietää, millä alueilla on annettu alueellinen vapautus väestönsuojien rakentamisesta.

Pelastuslaitoksen alueella voimassa olevat väestönsuojien rakentamisen alueelliset vapautukset, lukumäärä.

Alueelliset vapautukset lkm

Mikäli pelastuslaitoksen alueella on annettu alueellinen vapautus väestönsuojien rakentamisvelvoitteesta, pyydän kertomaan siitä tarkemmin.

Kuinka yhteistyö rakennusvalvontaviranomaisten kanssa toimii väestönsuojien rakentamisen ohjauksessa ja valvonnassa? (Toimintatapa, prosessien muodollisuudet, yhdenmukaisuus eri kuntien kanssa jne.)

Onko rakentamiseen liittyvästä viranomaisyhteistoiminnasta laadittu sopimus pelastuslaitoksen alueen kuntien rakennusvalvontojen kanssa? (Vapaa kuvaus alueen sopimuskäytännöistä)

Kuulemismenettelyn tavat

Miten kuulemismenettely toteutetaan? (Jos on useita erilaisia, niin kuvaus erilaisista menettelytavoista.

Kuinka hyvin pelastusviranomaisten kuulemismenettely toimii alueellanne?
Ei lainkaan 0.....10 erinomaisesti

Kun pelastuslaitosta kuullaan väestönsuojiiin liittyvissä helpotuksissa ja poikkeuksissa, edellyttääkö rakennusvalvontaviranomainen tyypillisesti rakennushankkeeseen ryhtyvää tekemään kirjallisen perustelun asiasta ja toimitetaanko tämä kirjallinen perustelu pelastuslaitokselle kuulemista varten? (vapaa vastaus)

Onko tiedossanne tapauksia, joissa rakennuslupaviranomainen olisi antanut väestönsuojiiin liittyen poikkeuksen tai helpotuksen sellaisessa tapauksessa, jossa pelastusviranomainen kuulemisessa todennut, että poikkeus tai helpotus on pelastuslain vastainen? (vapaa sana)

Edellyttävätkö alueenne rakennusvalvontaviranomaiset rakentamislain (751/2023) 42.3 § mukaista rakentamislupaa tai maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125.3 § mukaista rakennuslupaa, kun väestönsuojaan tehdään muutostöitä, jotka vaikuttavat rakennuksen käyttäjien turvallisuuteen tai terveyteen?

- Vaihtelevasti
- Kyllä
- Ei

Kuvaile käytäntöjä lyhyesti (vapaa sana).

Kuuleeko rakennusvalvonta pelastuslaitosta korjausrakentamishankkeissa, joissa tehdään samalla helpotus tai poikkeus väestönsuojaan pelastuslain 75 § mukaisesti?

- Ei koskaan
- Joskus
- Aina

Miten rakennusvalvonta kuulee pelastusviranomaista?

- Kirjallisella menettelyllä aina
- Vaihtelevasti kirjallisella menettelyllä
- Sähköisen järjestelmän avulla (digitaalisesti)

Muuten

Voiko poikkeus-/helpotuslupahakemuksessa käyttää sähköistä (digitaalista) menettelyä?

Kyllä

Ei

Joissakin kunnissa

Tallennetaanko pelastusviranomaisen lausunto väestönsuojiiin liittyvissä kuulemisissa rakennusluvan yhteyteen rakennusvalvontaviranomaisen toimesta sekä pelastuslaitoksen/hyvinvointialueen asiantuntijajärjestelmään? (vapaa sana)

Tulkitsevatko alueenne rakennusvalvontaviranomaiset, että väestönsuojan ilmanvaihtolaitteen korvaaminen uudella ilmanvaihtolaitteella on toimenpide, joka edellyttää rakennuslupaa/ rakentamislupaa?

Kyllä

Ei

Vaihtelevasti

Mikäli väestönsuojan ilmanvaihtolaitteen korvaamista uudella ei tulkita rakennuslupaa/rakentamislupaa edellyttäväksi toimenpiteeksi, kuinka huolehditaan viranomaistoimin siitä, että väestönsuojan toimintakyky erityisesti turvallisuuden suhteen ei heikennetä? (vapaa sana)

Kuinka pelastuslaitoksella on koordinoitu väestönsuojiiin liittyvät kuulemiset? Onko esimerkiksi nimetty vastuuhenkilöt kuulemisia varten? Mikä taho pelastuslaitoksella antaa lausunnon väestönsuojiiin liittyvissä kuulemisissa?

Kysely Rakennusvalvonnoille

Liite 2.

Kysymykset: Vastaajan yhteystiedot, Kunta, Hyvinvointialue

1. Miten väestönsuojien rakentamisen/purkamisen rekisteröinti toimii 1 huonosti ...5 hyvin?
 - a. Uudisrakentamisessa 1...5
 - b. Korjausrakentamisessa
 - c. Purkutilanteissa
2. Kommentit edelliseen kysymykseen
3. Miten tiedonvaihto pelastuslaitoksen kanssa väestönsuojien rakentamisasioissa toimii?
4. Miten kehittäisit tiedonvaihtoa väestönsuojien rakentamisesta tapahtuvista muutoksista pelastuslaitosten kanssa?
5. Onko rakentamiseen liittyvästä viranomaisyhteistoiminnasta laadittu sopimus pelastuslaitoksen ja rakennusvalvonnan kanssa? (Vapaa kuvaus sopimuskäytännöistä)
6. Onko väestönsuojien rakentamisen säädökset selkeitä mitoituksen, teknisten säädösten ja rakentamisvelvollisuuden osalta? 1 ei ... 5 kyllä
 - a. Mitoituksen osalta
 - b. Rakentamisvelvollisuuden osalta
 - c. Teknisten säädösten osalta
7. Miten kehittäisit säädöksiä? Vapaa sana
8. Miten yhteistyö hyvinvointialueen pelastustoimen kanssa sujuu väestönsuojien rakentamisasioiden käsittelyn yhteydessä? 1 huonosti ... 5 hyvin
 - a. Kuuleminen vapautusten ja helpotusten yhteydessä?
 - b. Kokouskäytännöt?
 - c. Pelastuslain 81a §:n tarkastuksen mukaisesti annetuissa lausunnoissa?
9. Kommentoi yhteistyön toimivuutta ja onko yhteistyö muuttunut hyvinvointialueiden käynnistämisen jälkeen?
10. Millainen prosessi on väestönsuojien rakentamisen vapautusten ja helpotusten myöntämiseen liittyvissä kuulemisissa?
11. Onko kuulemisen jälkeen rakennusvalvonnan ja pelastusviranomaisen tulkinnat yhteneviä?
12. Voiko poikkeus-/helpotuslupahakemuksessa käyttää sähköistä (digitaalista) menettelyä? Kyllä/ei
13. Onko vapautusten ja helpotusten myöntämisen säädöspohjassa kehittämisen tarvetta, esimerkiksi? Kommenttikenttä
14. Edellyttäväkö rakennuksen käyttöönoton yhteydessä ulkopuolista tarkastusta? Kyllä/Ei
15. Kommentit edelliseen kysymykseen
16. Edellyttäväkö rakennusvalvontaviranomainen rakentamislain (751/2023) 42.3 § mukaista rakentamislupaa tai maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125.3 § mukaista rakentamislupaa, kun väestönsuojaan tehdään muutostöitä, jotka vaikuttavat rakennuksen käyttäjien turvallisuuteen tai terveyteen? Kyllä/Ei
17. Perustelut
18. Tulkitseeko rakennusvalvontaviranomainen, että väestönsuojan ilmanvaihtolaitteen korvaaminen uudella ilmanvaihtolaitteella on toimenpide, joka edellyttää rakentamislupaa/ rakentamislupaa? Kyllä/Ei
19. Tallennetaanko pelastusviranomaisen lausunto väestönsuojiiin liittyvissä kuulemisissa rakennusluvan yhteyteen rakennusvalvontaviranomaisen toimesta? Kyllä/Ei

PELASTUSOPISTO

PELASTUSOPISTO

ISBN 978-952-7217-88-7 (pdf)
ISSN 2342-9313 (pdf)
B-sarja: Tutkimusraportti 2/2025